

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

საქართველოს საბავშვო ჟურნალი

№ 1

მ. შ. რდ. ი. ლ. თ. ვ. ი. ს. — ი ა ნ ვ ა ნ ი.

1910

შინაარსი

I— შობის ხე ტრანსვალში, — სურათი	1
II— საახალწლო სიმღერა, — ღექსი, ვაჭა-ფშაველასი	3
III— მფრინავი კაცები, — ეკ. გაბაშვილისა	6
IV— საახალწლო სიზმრები, — ვაჭა-ფშაველასი	12
V— ახალი წელი, — ღექსი შ. მღვიმელისა	16
VI— მომღერალი ყუთი, — ამოღონ კურულისა	18
VII— ეკატერინე გაბაშვილისა, — ა. შაქაბერძენისა	32
VIII— შობის დღესასწაული სხვა-და-სხვა ხალხში, — ელ. ან- ტონოესკისა	41
IX— საზღვარ გარედ, — (შოგონებანი და შთაბეჭდილებანი) არს. ვორონოვისა	49
X— ჰაერის დამორჩილება, — (მ. სომოვით) ახვლედიანისა	54
XI— მარჯორ უარდროპი, — შ. დ—სი	59
XII— შითოლოგია — ტროადის ომი, — აქადევსის მსრუხი ა. შაქაბერძენისა	61
XIII— რებუსი და აღსწა	65
XIV— შინაარსი 1909 წლის „ნაკადულისა“	1

შინაარსი

I—შობის ხე ტრანსვალში, — სურათი	1
II—საახალწლო სიმღერა, — ღექსი, ვაჟა-ფშაველასი	3
III—მფრინავი კაცები, — ეკ. გაბაშვილისა	6
IV—საახალწლო სიზმრები, — ვაჟა-ფშაველასი	12
V—ახალი წელი, — ღექსი შ. მღვიმელისა	16
VI—მომღერალი ყუთი, — ამოღონ გურულისა	18
VII—ეკატერინე გაბაშვილისა, — ა. შაქაბერძენისა	32
VIII—შობის დღესასწაული სხვა-და-სხვა ხალხში, — ელ. ან- ტონიკისა	41
IX—საზღვარ გარედ, — (მოგონებანი და შთაბეჭდილებანი) არჩ. ჯორჯაძისა	49
X—ჰაერის დამორჩილება, — (მ. სომოვით) ახვლედიანისა	54
XI—მარჯორ უარდროპი, — მ. დ—სი	59
XII—მითოლოგია — ტროადის ომი, — აქილევისს შასუსი ა. შაქაბერძენისა	61
XIII—რებუსი და ილსნა	65
XIV—შინაარსი 1909 წლის	1

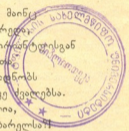

სახალწლო სიმღერა

ახალ წელია და მიწა
 ქარი, ქვეთინებს შწარედ,
 თან მოსთოვს... კორიანტისგან
 არ გაისვლება გარეთა.
 ახალ წელია და გვადნობს
 სულდგმულთ სიცივე ძვადებსა.
 როგორი ახალ წელია,
 რა ზნე სჭირს გასახარელსა!
 ახალ წელია... კერაზე
 ცეცხლი მიქრება, ნელდება:
 ველარ გავსულვარ შეშისთვის,
 ჩემი ადგომა ძნელდება.
 ახალ წელია... ავად ვარ,
 მუხლები აღარ მომყვება.
 დალოცვილ ახალ წლისაგან
 აროდის ენაზე მოგება:
 მუდამ ის არი, რაც იყო,
 დადის კუდალა ცხენითა;
 ლარიბს და თავმომწონესა
 უნდა დაუხვდე ძღვენითა!
 მაშინ კარგია: ქეთობს,
 ტკბილად ტიკტიკებს ენითა;
 თუ არა, ცხვირსა დაუშვებს,
 ბუზლუნებს, არი წყენითა.

152

თავს დამფრენს ტკბილი ოცნება, —
 ტანჯულის კაცის წამალი.
 წამოიშალნენ ბაღლები,
 გადიგდებინეს საბანი;
 ტკბილეულობას დაეცნენ,
 ვის აგონდება ანბანი?..
 გმირებმც დაიზრდებიან —
 ხარობდეს ქართველთ შთა-ბარი!
 ცამდე აზიდულთ გრძნობითა,
 გული ჩაედვასთ მაგარი!
 შეკვლეს მოველით ხმა-ტკბილსა,
 რად იგვანებს, სად არი?!

ვაჟა-ფშაველა

მფრინავი კაცები

ობის დღესასწაულები იყო. მორთულ-მოკაზ-
მული ხალხი მხიარულად დასეირნობდა ქა-
ლაქის ბულვარებზედ. მოსეირნეთა შორის
ბავშვებს პირველი ალაგი ეკირათ. გიმნაზიე-
ლები, კადეტები, სემინარიელები, კომერ-
სანტები და მრავალი სხვა და სხვა სასწავ-
ლებლის მოსწავლე ქალ-ვაჟნი ჯგუფ-ჯგუფად

დადიოდნენ, იცინოდნენ, ლაპარაკობდნენ, ოხუნჯობდნენ.
სულ პატარა, სამი-ოთხის წლის ბალებიც კი ჩიტუნებევით
ხტუნვა-ხტუნვით მისდევდნენ დედ-მამას და თან მხიარულად
კიკვიცობდნენ.

ქუჩებიც, დუქან-ბაზარიც სადღესასწაულოდ იყო მორ-
თული. მალაზიების ფანჯრები აღყვავებული იყო ათასის ფე-
რის სავაქროებით, სათამაშოებით. კედლები აქრელებული იყო
სხვა და სხვა ფერის აფიშებით. „პროექტორი“, თეატრი,
ცირკი და სხვა ათასი სამხიარულო და გასართობი იწვევდა
ხალხს საღვინოდ და საბედნიეროდ.

ხალხიც კითხულობდა ამ აფიშებს და, სადაც უფრო გუ-
ლი მიუწევდა, იქ ყიდულობდა ბილეთებს.

— დედა, ნახე რა მშვენიერი რამეებია დღეს ცირკში
წარმოსადგენად! უთხრა პატარა ნადიკომ დედას. „მფრინავი
კაცებიც“ კი იქნებიან! უყურე, უყურე, როგორ უნდა გა-

დაფრინდეს ერთი მეორესთან; მეორემ როგორ უნდა დაიქონოს და მერე უთუოდ ერთად უნდა იფრინონ.

— ცირკში?! თითქო კითხვით და თითქო რაღაც სხვა მოსაზრებით უბასუხა დედამ ნადოს.

— ცირკი არ მიყვარს, შვილო, იქ ბავშვებს ათამაშებენ და ყოველთვის შიშით გული მელევა ხოლმე, რომ არაფერი მოიტეხონ მეთქი.

— დღეს ბავშვები არა თამაშობენ, დედაჯან, აი, წაიკითხე აფიშა, სულ დიდები, დიდი არტისტები არიან ჩაწერილი. — წამიყვანე, გენაცვალე, საშინლად მინდა მფრანავ ადამიანების ნახვა. უფრთებოდ ფრინვა იქნება განა? არც შენ გინახავს, ნიკო, მფრინავი კაცები? ახლა თავის უფროს ძმას, კადეტის კორპუსის მეორე კლასის შეგირდს, შეეკითხა პატარა ნადიკო.

— მფრინავი კაცი! რა შეილია! მხრების აწევით მიუგო მომავალმა მხედარმა თავის დას. — აბა, დაინახე ეს სურათი: ოთხ ცხენზე სდგას ერთი ქალი და ისე მიაკენებს, ისე მიაკენებს, თითქო ალქაჯიო. — შე რო ოთხი ცხენი მომცა, უთუოდ გამოვცდიდი. აი, ფრენა ეს არის! ტრაპეციაზე ხტუნაობა დიდი რამ არის! ჩვენ კორპუსში კი არა ფრინავენ ერთ ტრაპეციიდან მეორეზედ.

— მაშ, შენც გინდა ცირკში წასვლა? — შეეკითხა დედა ნიკოს, რომელიც თვალეზ-გაბრწყინებული ებასებოდა ნადიკოს.

ტრალა-ლა-ლა-ლა! ტრა-ლა-ლა! მოისმა უცებ ცირკიდან მუსიკის ხმა და დედა-შვილთა ბასი შესწყვიტა.

— ახლა რეპეტიცია! — დიდის რიხით წამოიძახა კადეტმა. — ეს ცხენების საკენებელი გალოპია... ნეტა შემახედა... რა რიგად მინდა დავინახო ლამაზი, დაგეშილი ცხენები!

— წავიდეთ, დედა, წავიდეთ!

— წავიდეთ, დედა, ბილეთები ავიღოთ, გენაცვალე! — მკლავზე ჩამოეკიდა ნადიკოც დედას და დედამაც უარი ვეღარ უთხრა.

ცხრის ნახევარზე ნადიკო და ნიკო შავრა ხელსუბღუდე ბულები შეჰყავდა დედას ცირკის კარებში. ბავშვები ისე მიეჩქარებოდნენ, რომ ძლივს იმაგრებდა ხელში.

აი, უშეღებელი, რგვალი, მაღალი, რამდენსამე წყებად დაყოფილი საჯდომებით ცირკი აივსო. მუსიკამ გრიალი დაიწყო. ყველა გაფაციცებით იქერდა თავის ალაგს და აფიშას შინჯაუდა იმის შესატყობად, თუ პირველი ვინ დაიწყებდა თამაშობას.

— მფრინავი კაცები ხომ არ გამოვლენ პირველად? — ეკითხებოდა ნადიკო დედას.

— მფრინავი კაცები, მფრინავი კაცები! გააჭირე საქმე შენი მფრინავი კაცებით! — შეუტია კადეტმა თავის დას. — ჯერ ბევრი რამ იქნება მფრინავ კაცებამდე. „ავგუსტა უბელო ცხენს აჭენებს, „ივანუშკა დურაჩოკი“ თავის ღორს რკალში გააძვრენს, გიმნასტები, ხუთ ეტაყიან პირამიდას გააკეთებენ და უკანასკნელი თავს მდგომი შარჯვენა ხელით პატარა ლოლას მალა აისვრის და დაიჭერს“. უკითხავდა აფიშას შეათედ ნიკო ნადიკოს. გაიგე ახლა, რომ შენი მფრინავი კაცები ყველაზე ბოლოს იქნებიან?

— ჰო? კარგი, მოვიცდი. ოთხ ცხენზე ჯირითი როდისღა იქნება?

— უფრო ადრე, მანამ შენი მფრინავი კაცები. — გამოაჯავრა კიდევ კადეტმა.

— სუთ! სუთ! აი, რა მშვენიერი ცხენია, რა კეკლუცად უჭირავს თავი. იღვირიც აღსნეს, არც შეკმაზულია, არენის ლობეზე რომ გადმოხტეს! — ეუბნებოდა დედა შვილებს და ხელებს ხვევდა, თითქო წინდაწინვე იცავდა ცხენის გადმოხტომისაგან.

მუსიკამ მშვენიერი ვალსი დაუკრა. უბელო და შეუკმაზავი ცხენი შუა არენაზე გამოვიდა, აქეთ-იქით თავი დაუკრა საზოგადოებას და კეკლუცად მოჰყვა ტრიალს. რამდენჯერმე შემოუარა სათამაშო მოედანს და მერე კვლავ დაუკრა თავი საზოგადოებას და გასწია გასაელისაკენ.

ყველანი ალტაცებით უკრავდნენ ტაშს გონიერსა და აკრძალავს ციით სავსე პირუტყვს.

— ნეტა თუ როგორ ასწავლიან ცხენს ტანცაობას? გაბრწყინვალელების თვალებით ეკითხებოდა ნადიკო დედას.

— ძალა აღმართსა ხნავსო, შვილო, ნათქვამია. ათასჯერ გაიმეორებინებენ ერთსა და იმავეს და პირუტყვიც გონების პატრონია, შეიგნებს და გაიმეორებს. მეტადრე მაშინ, როდესაც ვარჯიშობის დროს შოღლტით უტრიალებენ და წამ-და-უწუმ გაუწყაპუნებენ ლამაზ ფეხებში.

— ცემით ასწავლიან? საწყალი! მე კი მეგონა, თითონაც უხარიან-მეთქი...

— Это моя собака! ამ სიტყვებით შესწყვიტა კლოუნმა ნადიკოს სიბრაღული პროკველ ცხენისადმი.

ახლა ძალღმა დაიწყო თამაშობა. მერე ვითომ სიმღერაც მორთო, როდესაც პატრონმა სკრიპკაზე რაღაც ხმა შეუწყო. მერე ცეცხლმოკიდებულ რკლებში გაძვრა. მერე ყირამალა გადავიდა და სხე. ძალღს მოჰყვა დორის ვარჯიშობა. მერე გიმნასტებმა გამოიჩინეს თავიანთი სიმკვირცხლე, სიმარჯვე და ღონიერობა. მერე ოთხ ცხენზედაც მშვენიერად იჯირითა ბლონდებში გახვეულმა ლამაზმა ყმაწვილმა ქალმა.

ოთხი დიდი გასუქებული შავი ცხენი ისე მწყობრად და ფეხის შერჩევით მიჰქროლავდნენ, რომ ორ მათგანზე მდგომი ქალი არც კი ინძრეოდა. მხოლოდ ხანდისხან იღებდა მალა ხან ერთ ფეხს და ხან მეორეს. ახლა კადეტი იყო ალტაცებული და შენატროდა მხედარ ქალს. — ოჰ, როცა ცხენები მეყოლება, უთუოდ ვცდი ოთხის ცხენის ერთად ჰენებას! საქმე ოთხია ერთად, თორემ ერთ ცხენზე ჯდომა რა დიდი ამბავია! — ყველაფერი ისე მოსწონდა ნადიკოს, ისე გაერთო სუყველაფრის ცქერით, რომ, როცა მფრინავი კაცები გამოვიდნენ, დაღალულიც კი იყო უკვე და ძლიერ აღარ გაჰხარებია.

მფრინავი კაცები კი მართლა რომ დიდად საინტერესონი იყვნენ. სამი ვაგაკაცი, ზორბა, მშვენიერად ჩასხმული, მშვე-

ნიერნი თვალად და ტანად, სწორედ მარმარილოს ^{ეროვნული} ^{კონფერანსა} ბას ჰგვანდნენ. სამივეს თეთრი ტრიკოები ეცვათ, თეთრი ბაშმაკები და ხორცი ისე თეთრი და მკვრივი ჰქონდათ, რომ თეთრ ტრიკოდან არ ირჩეოდა.

მოკლე დახუჭუკებული თმა, ოდნავ ამწვანებული უღვაშებო, გაბრწყინვალე-ბული მოცინარი თვალები სწორედ სასიამოვნოდ ჰხდიდნენ ამ სამს ერთმანეთის მგზავსს გოლიათს.

ხელი-ხელ გადაკიდებულგებმა ხალხს თავი დაუკრეს, მერე ერთმანეთს განშორდნენ და მოხდენით, მარდად წაავლეს ხელი მალა ცირკის სახურავიდან ჩამო-

შვებულ თოკებს და გასაოცარის სისწრაფით აცოცდნენ თითქმის სახურავ ქვეშ.

მერე თოკებს ხელი გაუშვეს და იქა-იქ ჩამოკიდებულ ტრაპეციებზე წამოსკუბდნენ. ახლა იქიდან დაუკრეს თავი საზოგადოებას და შემდეგ დაიწყო საშინელი თავბრუს დამხვევი ვარჯიშობა. ერთი გაუშვებდა ხელს თავის ტრაპეციას, გაეჭანებოდა ჰაერში და მეორე დაიჭერდა მას ცალის ხელით და მესამესთან გადაისვრიდა, როგორც ბურთს, როგორც ერთ ბეწვა რასმე სათამაშოს. ახლა მესამე დაიჭერდა და კვლავ პირველის ბინაზე გადააგდებდა. იქ ხელების მაგივრად ეს გა-

სროლილი ჩამოეკიდებოდა ფეხებით და შუაში მჯდომი დაფრინებოდა მასთან, წაავლებდა ფეხებში ხელებს და ისე ჰაერში დაკიდებული ქანაობდნენ რამდენსამე ხანს, შემდეგ კიდევ გაუშვებდა ხელს ხელებით დაკიდებული და გასრიალდებოდა მესამესთან, რომელიც ახლა თავდაყირა დაკიდებული წაავლებდა ხელებს ფეხებში და ფეხებით აქანავებდა თვით ფეხებით დაკიდებული ტრაპეციაზე. სასიამოვნო სანახავი იყო ეს გასაოცარი ვარჯიშობა და თან საშიშო და სახიფათო. ხალხი თან სტებებოდა აღამიანთა სიშამაკით და თან შიშით ცახცახებდა, რომ ამ სიშამაცეს მსხვერპლი არ მოჰყოლოდა. მუსიკა ნელ-ნელა უკრავდა. ხალხი სულ-განაბული ცქერად იყო გადაქცეული და მოუთმენლად მოელოდა ამ სახიფათო თამაშობის გათავებას.

ნადიკო დედას მიეკრა, მიეცქნაფა და იქ დედას აჩქარებულ გულისცემასთან ერთად გაირინდა. ერთი კიდევ გაჰქანდა ტრაპეცია, ერთი კიდევ გადააგდ-გაღმოაგდეს ერთმანეთი სათამაშო ბურთივით და მოისმა აღტაცებული ხალხის ტაშის კვრა, მაგრამ უცებ რაღაც მოხდა, ერთი მფრინავთაგანი ჩამოსასვლელ თოკს ასცდა და ძირს გაბმულ ბადეზე ყირამალა დაეცა.

რაღამაც საშინელი ჩახანი მოილო. ამის კაცის გმინვა მოჰყვა... მუსიკა შესწყდა... საზოგადოებას გულისცემა შეუჩერდა... სამარისებური მღუმარება ჩამოვარდა. არავინ იცოდა, რა მოხდა, მაგრამ ყველა კი გრძნობდა, რომ რაღაც საშინელი ამბავია. ასე დადუმებული იყო ერთის წამით მთელი ცირკი. შემდეგ წამს ყველანი აიშალნენ და დამფრთხალ მზეცებივით კარებს მიაშურეს.

— დედაჯან, დედაჯან, — კბილების ძაგძაგით ეხვეოდა ნადიკო დედას, თავის დღეში ცირკში აღარ წავალ... აღარ წავალ...

— აღარც მე... აღარც მე! — დაზე არა ნაკლებ მთრთოლვარე ხმით ჩურჩულებდა პატარა კადეტი და დედას ხელს ხელზე უქერდა.

ეკ. გაბაშვილი

სახალწლო სიზმრებ

ანომ გრძნობიერი წერილი მისწერა დედ-მამას; უსტარი დაწერილი იყო თუმც დახაზულ რვეულის ნახევზე ასო მთავრულად, მაგრამ ლამაზი ხელით იყო ნაწერი. ასე იწყებოდა: „საყვარელო დედავ და მამავ! პირველად მრავალს მოკითხვის მოგახსენებთ (დასაწყისი სახლის პატრონმა უკარნახა) და ვთხოვ ყოვლად შებძლებელს ღმერთს იცოცხლოთ ბედნიერად თავის შვილებით და ყველა ნათესავებითურთ. უკეთუ ჩემს ამბავს იკითხავთ. მეც, მადლობა ღმერთს, კარგადავარ და კარგადაც ვსწავლობ: მოწმობაში სულ „პიატები“ და „ჩეტირები“ მყავს. ეს არის რომ წაღები გამიცვდა; ქუდი და ბლუზაც აღარ მივარგა. სახლის პატრონიც ერთ თუმანსა მთხოვს. საშობაოდ ძალიან მინდა სახლში წამოსვლა, ვთხოვეთ ცხენი გამომიგზავნოთ და საჭირო ფული. ვაკოცებთ ყველას, გოგრას (ძმას) დიდრონ ბრტყელ შუბლში, მომიკითხეთ ჩვენებიანი ყველანი: ნენე, თამარი, სოფიო,

ბერუა, ნინია და სხვა... ვინძლო ცხენი და კაცი
გზანოთ.

თქვენი შვილი ვანო ფეტვიაშვილი.

წერილი სანდო კაცს გაიტანა, მაგრამ იგერ ერთი კვირა გავიდა და არავითარი პასუხი არ მოუვიდა. ვანოს დარდი შემოაწვა გულზე. თუ ასე გაუცრუდებოდა იმედი, რომ სკოდნოდა, ხომ დაჰკრავდა ფეხს და წავიდოდა ქვეითად, ან მეურმეებს გაჰყვებოდა. ხვალ უკვე ახალი წელია, ვისღა შეჰხედება თავის სოფელელს? არავის. სწუხს ვანო: თვალწინ უდგია თავისი სახლი, თავის მშობელი დედა, პატარა ძმა, რომელიც ძალიან უყვარს, ძროხა-ოჯახა, ცხენი—ნიშა, ტახი—ნისლა, ძაღლი—აფთარა და, წარმოიდგინეთ, მამალიც კი. ან-კი რა დაავიწყებდა ვანოს მამალს, როცა იგი დასაკუთრებული ჰყავდა და სახელად „პომპოლიკი“ დაარქვა. წარმოუდგა თვალწინ თავისი საბძელ-კალო, ბოსელი, საიდანაც საქონლის ბლავილი ისმის.

თვალწინ უდგია მოწანწკარე წყარო. ნეტავ იმის წყალი ერთხელ კიდევ დააღვინა, მინდერები, გორაკები. დედის აღერსი, ტკბილი აღერსი... იმას რა შეედრება... „ქამე, შვილო, ქამე, გენაცვალე, რა გინდა გაგიკეთო?“ უწივის ყურებში ვანოს ხმა დედისა. ვანოს მარტო დედის სიტყვები აძლობს, არაფერიც არ უნდა, მხოლოდ დედასთან იყოს, ესმოდეს მისი ტკბილი ხმა და ნახოს თავის ტოლ-ამხანაგები. მაგრამ წავიდა შობა, მოაღწია ახალმა წელმა, ხვალ ახალი წელია, მაგრამ შინიდან პასუხი არაფერი მოუვიდა.

II

ლამდება. ვანოს სახლის პატრონი, ქვრივი დედაკაცი, სალომე, ფუსფუსებს: ისიც ელოდება ახალწელს. თან ბუზლუნებს, რომ ვანომ შესანახი ფული არ მისცა, რომ ღირსეულად დაჰხვედროდა მომავალს დღესასწაულს. „სოფელელს ჰგონიათ, ჩვენ ქალაქელებსაც ისე მზა-მზარეულად მოგვდიოდეს ყველაფერი, როგორც იმათ მისდის. დალოცვილფ-

ბმა არ იციან, როცა ჰნებავეთ, ქათამს დაჰკლავენ, როცა წადინებენ, — ბატს, ინდოურს; ჩვენ-კი საწყლებმა უნდა ყველაფერი ვიყიდოთ, ყველაფერი ჰაერის გარდა. ეს სახლის ქირა ვარო, ეს ნახშირიო, ეს შეშაო... ეჰ, მანამ საწყალი ჩემი კირილე მყვანდა ცოცხალი, რა მიჭირდა, კვირაში თითო კაზას ვიცვლიდი; რა გინდა, სულო და გულო! ოღონდ ერთი წამომკდენოდა სიტყვა პირიდან და მაშინათვე მზად იყო ყველაფერი..

ოჰ, რადა ღირს, სოფელში რომ ბუხარს გაახურებენ, გააქვს გიზგიზი ცეცხლსა, ღმერთმანი შეშა არ დააკლდეთ... პური მზად ვარცლში, ღვინო — ქვევრში. როცა ჰნებავეთ, დროებას ატარებენ — ამბობდა სალომე წუწუნით. სალომეს გოდებამ გაუმზავლა და გაუახლა ვანოს დარღები: იჯდა საწყალი გულ-ხელ დაკრფილი, თავ-დაქინდრული. მოაგონდა თავისი სახლი, გაჩაღებული ბუხარი; ვინ იცის, რა მზადებაში არის მისი დედა?!.. სალომემ მაინც გაბედა და ერთი-ორი გირვანქა ხორცი იყიდა, ცოტაოდენი თაფლი და ნიგოზი და ერთი თეფში გოზინაყი გააკეთა; ცოტაოდენი კანფეტო და ხმელი ხილიც, ერთმანეთში აურიო და გაამზადა საახალწლოდ. ჩადგა პატარა ქვაბით ღორის ხორციც თუნუქის ფეჩხე. დატრიალდა ოჯახში სინოცივრის სუნი. ღორის ხორცის სუნით სტკებოდნენ ვანო და სალომე, ფეჩთან მიმსხდრები ერთი იქით მხრიდან, ხოლო მეორე აქეთ მხრიდან. ხანდახან, როცა ქვაბის საარქველს ორთქლი შეათამაშებდა, ოშხივარი პირდაპირ ცხვირში ეცემოდათ. სალომემ საარქველს გამოსწია, რომ ორთქლს თავისუფლად ემუშაენა და თან მოჰყვა წუწუნს.

ვანო ისე დაწვა ლოგინში, მთელ იმ საღამოს ხმა არ ამოუღია, ხოლო, როცა მიწვა და საბანი წაიხურა, ღრმად მაშინ ამოიოხრა; თვალეზზე ცრემლი აღგებოდა, სუნთქვა უძნელდებოდა, ერთს გვერდზე ვერ ისვენებდა, მალე მეორე გვერდზე ბრუნდებოდა; ცდილობდა მოეშორებინა თავიდან

შემაწუხებელი ოცნება, ჰგონობდა, რომ ოცნებიდან არაფერი გამოვიდოდა, მაგრამ ის წყველი ფიქრი როდი ჰშორდებოდა, ხარჯის ასაკრებად მოსულ გზირივით მიეყუდებოდა გონების კარებზე, აფორიაქებდა, აღონებდა.

ამ ყოფაში ჩაეძინა კიდევაც. ჩაეძინა და ძალიან კარგი სიზმარიცა ნახა. იმათი წალმით დახურული სახლი, ანუ უკედ რომ ვსთქვათ, ქოხი, გადიდებულიყო. გადიდებაც არის და გადიდებაც: სრულიად გამოცვლილიყო; აღარ გახლდათ ფიცრული, არამედ ქვიტყირისა, ორ-სართულიანი, თუნუქით დახურული, ისეთი, რომლის მსგავსს მხოლოდ ქალაქში თუ შეხვდებით. მისი მამა ეფრემა დიაკვანი აღარ გახლავთ, ის დაგლეჯილი ჩოხით და დაბანდულ ჩუსტებით მოსიარულე, მეოთხედზე მეტოვრებელი, არამედ კურთხებულა მღვდლად, ანაფორას აფრიალებს. გულზე ძეწვეით ჯვარი ჰკიდია. იმათ სახლში მოუყრია თავი აუფარებელ ხალხს. ვინც მოვა იძახის: „დილა მშვიდობისა, შენდობა, მამაო, მოგვილოცნია ახალი წელი, დაესწარით მრავალს, თავის მეუღლით, შვილებით“! თამადა სადღეგრძელოებს ამბობს: „ეხლა რაღა ვსთქვათ, კაცებო, რა და ისა, რომა ღმერთმა აღდგედლოს, მამაო, თქვენი შვილი, ვანო, სკოლაში რომ სწავლობს, იმის მღვდლობასაც შეგვასწროს“!

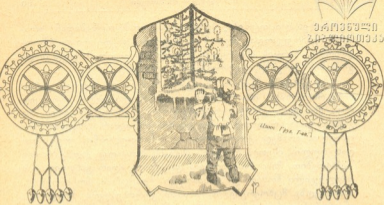
— ამინ, ამინ! ღმერთმა აღდგერძელოს, გაზარდოს, კაცი კაცი გამოიყვანოს. აბა, მრავალ ეამიერ. — ისმის ხმა აქეთიქიდან... მღერიათ: „ჰა და მრავალ ეამიე, მრავალ ეამიე“! მღერიათ თავისებურად, გლახურად. სადარბაზო ოთახი გაჩირალდნებულა.

ვანოს დედაც ეღებს კიქას, ლაწვებზე ცრემლი ჩამოსდის და თან ამბობს სადღეგრძელოს. „აეოცხლოს ჩემი ვანო“!. უნდა ბევრი რამ სთქვას, მაგრამ ცრემლი არჩობს, სიტყვები ველარ გამოუთქვამს... მხოლოდ ბოლოს ეს წარმოსთქვა: „ეხლა განა აქ არუნდა იყოს“?!

— აქა ვარ.. დედი... ააქა... აქა ვარ. — წამოიძახა ვანომ ისე ხმა-მაღლა, რომ თავისმავც ძახილმა გამოაღვიძა ისიც და მოხუცი სალომეც, რომელმაც მეორე ტახტიდან გადმოსძახა: „რა არი, ბიჭო, რა დაგემართაო“?!

ვაჟა-ფშაველა

ახალი წელი

ავხედე აღმოსავლეთსა—
ციცკარი ამოდოდა,
მოკრთოდა, მოციმციმებდა,
ნაკვერჩხალივით ღვიოდა.

ცა პირს იხსნიდა აღისფრად,
მთვარე შორს გადადიოდა;
მოსეირნობდა მზის თვალი,—
სიბნელეს სული სცვიოდა.

ღაბლა, ხმელეთზე მოხუცი
კენესოდა, მწარედ ჩიოდა,
ნანობდა სიფე-კაცესა
და ცრემლი გაღმოსდოდა.

უკანასკნელად ფეთქავდა,
იპარებოდა, კვდებოდა
და მის ადგილას ჯან-ლონით
საესე ყმაწვილი დგებოდა.

ხედავდა ახალგაზრდისა—
 პირს ვარდი ეფურჩქნებოდა;
 ნუ დამიწყევლი გზასო,
 მოხუცი ეხვეწებოდა.

რაც მიმდევს წყველა და კრულვა,
 ბრალია წუთი-სოფლისა;
 შენ ნულარ იზამ სიავეს,
 თუ გიყვარს ძეძუ მშობლისა.

უთხრა და მოხუცმა წელმა
 სიმწარით სული დალია,
 სხვას დააბრალა, რაც მოხდა,—
 ვაი საწუთროს ბრალია!!.

გავხედე აღმოსავლეთსა—
 ცა წითლად იღიმებოდა,
 ძველს ისტუმრებდა ქვეყანა,
 ახალ წელს ეგებებოდა.

შ. მღვიმელი

მოგზავლი ყუთი

(უძლენი პატარა მხატვარს შალვა ქიქოძეს)

I

ენა, ნენა, ჩემი ძუძუაი, მითხარი კიდევ რამდენი დღეა შობამდი?

— დღეს რა დღეა, შვილო?

— დღეს ოთხშაბათია, ნენა!

— ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, პარასკევი, შაბათი. იმ შაბათის სწორი შობაა, შვილო; ნეტაი

მას, შვილო, ვისაც აფერი აკლია და მშვიდობით გუუთენ-

დება, ჩვენ კი რას გვიბარია, რა გვაქ სასიხარულოდ მარჩენალი, ჩვენი პირში სულის ჩამდგმელი, უბედური მამაშენი ციმბირშია, შვილო, გადასახლებული, ყოველის შემძლე ღმერთი არ გაახარებს ჩემს არ გამხარებელს, ღვთის შობელი დედა არ გაუთენებს არც შობას და არც კალანდას, ვინც მე და ჩემს თავ-მონაწიერ ბაღნებს არც ერთი არ გაგვითენა.

— სუ, ნენა, წყევლა დედაბრის საქმეა. არ გცხვენია, სულ იმას გვარიგებ, არ დეიწყევლოთ, გლახა არეკაციზა თქვათო და შენ ქე იწყევლები?

— მეც არ მინდა, ჩემო სიცოცხლევ, დევიწყევლო და ღმერთს შევეცოდო, მარა გული, აგი ძაღლის არჩივი და ადრე მიწა დასაყრელი გული, არ მიჯერა. ღმერთო, ღმერთო, შენი სახელის ქირიმე, ნუ მიკალონებ და. თუ ღირსი არ იყოს, ჩემი წყევლა ლოცვათ მიგვარე. ისე, ღმერთო ძრიელო, ამას გივედრები, შობის მაგიერ, შავი ყველიერი გაუთენე იმას, ვინც მე ჩემს ქმარს, ჩემი ბაღნების მარჩენალს, მომაშორა და ქალობაში გამომწყვდიტა; სა ხარ ახლა, ჩემო ნიკო, ჩემო ცხოვრებავე, რაფერ სიცოცხლით მომიკლეს შენი თავი, უშენობით აქეთ მე ვარ ვამწარებულ-გაძაღლებული და იქით შენ. მე მაინც ჩემს ქვეყანაში ვარ, ჩემი დასაფსები თვალებით ჩემს მშიერ ტიტველ ბაღნებს მაინც უმზერ, შენ კი, ჩემო ცხოვრებავე, ჩვენი ქვეყნის მზესაც ვერ ხედავ! ვაი ჩემს დღეს, ვაი ჩემს მოსწრებას!

— არ გცხვენია, ნენა, მაგიზა, გაჩუმდი თვარა მეც ვიტირებ, იცოდე! გაჩუმდი, შენი ქირიმე, პაწე ბაღნები არ შემოგვესწრას.

— კი, შვილო, კი, ნენა, გავჩუმდები; ცოდვია, ცოცხალი ადამიანი ვიტრო. იქნება ქე ქნას ღმერთმა სასწაული და გვიჩვენოს ცოცხალი უბედური მამაშენი!

ასეთი ამბავი იყო ერთ ქრისტეშობისთვის წვიმიან-ქარიან დღეს გურიის ერთ მომწვარეთის ქობში. ეს ქობი (ანუ ფაცხა)

მეტის-მეტად ღარიბულად იყო მოწყობილი. ეველანდის
 ეტყობოდა, რომ დროებით, სახელდახელოდ იყო გაკეთებუ-
 ლი და ხიზანს უფრო შეეფერებოდა, ვიდრე მკვიდრ მოსახ-
 ლეს. მისი ოთხი კედელი თბმელის წნელისაგან იყო დაწნუ-
 ლი და, რომ შიგ მყოფნი სიცივისგან დაფარულნი ყოფი-
 ლიყვნენ, სიმინდის ჩალით შემოებულნათ. ამ ქოხის მნახვე-
 ლი ადვილად მიხვდებოდა, რომ წინად სასიმინდე (ნალია)
 ყოფილა და მის პატრონს შემდეგ ქვეშ დროებითი თავ-შე-
 საფარი გაეკეთებინა.

ქოხის პატრონი ნიკო მიმხედარაძე წინად არც ისე ღა-
 რიბი იყო. მაშ. რა მოუვიდა? რამ გააპარტახა ერთ დროს
 საშუალო შეძლების ოჯახი? ზოგიერთ მას აყვია მეზობლი-
 სთვის რომ გეკითხა, ასე გეტყოდნენ:

— აბია მაზე, რაც დიემართა! რეიზა არ იცოდა, ჭიაცყე-
 ლა რომ გველს ეზმანებოდა, რომ გაწყდებოდა; იგი რაღა
 ვერ მიხთა იმ ხელა კაცმა, რომ იგი ქვეყანას ვერ გადააბრუ-
 ნებდა. რაღაც ხელის თითები არ გასწორდება, ისე უნცროს-
 უფროსობა არ მეთისპობა—დაწვის და გადასახლების ღირსი კი
 არა, ვარესს ემართლებოდნენ, მარა კიდევ მისი სული ღო-
 ცოს, ვინცხამ სიცოცხლე აჩუქა...

ზოგს კიდევ ძრიელ ეცოდებოდა ვაციმბირებული ნიკო
 და მის სახელსაც პატივისცემით და თანაგრძნობით იგონებ-
 დნენ: ასე იტყოდნენ, როცა საიმედო მეზობლები ერთად
 დარჩებოდნენ—ჩვენ რომ ყველაი მასავით შეგნებული და
 ნამუსიანი ვყოფილიყავით, ჩვენი საქმე წაღმა იქნებოდა, ჩვე-
 ნი ნაშრომი ჩვენვე შეგვრჩებოდა, მაგ ფერი კაცის გულიზა
 ღმერთმა მომკლას...

რასაკვირველია ასეთი თანაგრძნობით მომგონე ნიკოს
 ბევრად ნაკლები ჰყავდა, ვიდრე მაძაგებელი, მაგრამ, ასე იყო
 თუ ისე, უნიკოთ დაცემულ მის ოჯახს ნივთიერ-სულიერ
 თანაგრძნობას შინც ეს მისი ნაამხანაგრები უწევდნენ. ზოგს
 მათგანს კიდევ ეშინოდა აშკარად მიხმარებოდა ყანაში

სხვა რამ საოჯახო საქმის გაკეთებაში ნიკოს ცოლს მარტასთან ერთად, ვაი თუ ავყია მეზობლებმა შარი რამ მოგედვან და ჩვენც ხათაბალაში გაგვხვიონო. ამისთვის ჩუმად აძლევენ შემწეობას ობლად დარჩენილ ნიკოს ოჯახს, ზოგი ფულით და ზოგიც სურსათით. ყოფილა ისეთი შემთხვევა, რომ დილით მართას ეზოში ღამე ჩუმად მოტანილი შეშა უნახავს, ან ქოხის წინ ტომრით სავესე სიმინდი. თუ ვისმა მადლიანმა მარჯვენამ გაიკითხა მართას უმწეო ოჯახი, ეს მართასთვის ახლაც საიდუმლოა. ყოველივე ეს ისედაც მხნე მართას სულიერად უფრო ამხნევებდა. სხვათაშორის, ანუგეშებდა ისიც, რომ მისი საყვარელი ამხანაგი ნიკო დასჯილი იყო არა ქურდობა-აქცაკობისათვის.

მართამ მტკიცედ გადასწყვიტა დამწვარი ოჯახი არ გაეცივებინა და შვილებისთვისაც შეძლებისადაგვარად სწავლა მიეცა. დღე-ღამე მხნეობდა, წილებზე ფეხს იდგამდა ეს ოდესმე ქმრისაგან განებივრებული დედაკაცი. ახლა მამაკაცის საქმესაც არ თაკილობდა. უფროსი ქალ-ვაჟი სოფლის სკოლაში მიაბარა და, მისდა სასიხარულოდ, ორივე კარგად სწავლობდა. უფროსმა ვაჟმა კარლომ სკოლაში ორის თვის ყოფნის შემდეგ საყვარელ მამას საკუთარი ხელით დაწერილი მოკითხვის ბარათი-კი გაუგზავნა და მით შორეულ ციფ-ქვეყანაში მამას უშობლიური გული გაუთბო და ანუგეშა.

კარლო ძლიერ ბეჯითი და მუყაითი ბავშვი იყო. თუმცა ახლა ცხრა წლის მეტისა არ იყო, მაგრამ დედას ბევრ რამის გაკეთებაში შეელოდა; მართალია, მამის მოშორება იმასაც ძლიერ აღონებდა, მაგრამ თავის დარდს დედას და თავის პატარა დასა და ძმებს არ უშხელდა, ყოველთვის მხიარულის სახით ეჩვენებოდა და ცრემლს უმაღაედა. სულ იმის ცდაში იყო, თვით მოეკლო ყველაფერი, ოღონდ კი პატარებს არაფერი მოჰკლებოდა. ყაირათობასაც ეწეოდა. მოვიდოდა თუ არა სკოლიდან, ფეხთ გაიხდიდა, ტანთ გამოიცვლიდა და, სადილის ამის შემდეგ, რაიმე საოჯახო საქმეს მოჰკიდებდა ხელს; რო-

ქართული
საზოგადოებრივი
მეცნიერებათა
აკადემია

ცა საქმე დალაღავდა, ახლა გაკვეთილებს ჩაუჯდებიან და ღამის
ღამოს ძროხას მოსძებნიდა და წვრილ-ფეხს დაუბუღებდა.

— პატარაა მარა სწორედ ცეცხლია! ნახავ, თუ მაგან არ წამოაყენოს წაქცეული ოჯახი! — იტყოდნენ კარლოს შეყურე მეზობლები.

ზემო აღნიშნულ დღესაც კარლო სკოლიდან ახალი დაბრუნებული იყო. იჯდა „ჯორკოზე“ თბელის შეშის ცეცხლა პირას და სველ ტანისამოს იშრობდა, თან დედას ესაუბრებოდა:

— ნენა, მე რომ გვეიზრდები, ვეცდები მეც ბაბაის (მამის) ფერი კაცი დავრჩე, მეც მინდა მასავით პატროსანი კაცი გამევიდე, ქვეყანას რაცხა წავადგე.

— სუ, შეილო, რა დროის შენი მაგის ფიქრია! შენ, ჩემო ჯუჯუა, სწავლა მიიღე და რამე საქმეში ჩადექი. ამასობაში შენი დაი წამოიზღებო, იგი უნდა გაათხოო, პაწი ძმანები უნდა გამოზარდო. შენ სა მიიცილი, გენაცვალე, სხვა საქმიზა, შენ მამის მაგიერობა უნდა უქნა მის დატყუბულს.

— კი მარა, ნენა, ბაბაიც იმას არ მწერს: კარლო, აბა, შენ იცი, ჩვენ დატიებულ საქმეს თქვენ უნდა ეპატრონოთო.

— ხო, შეილო, ავი ოჯახი მისი დატიებულია, იმიზა იწერება, ოჯახს მუუარე, თვარა რაცხა აბდლურ საქმეს, რომელიც შენ არ მოგესწრება, თავი შესწირეო, ამას კი არ გწერს...

— რაფერი ხარ, ნენა, აა? არ ცეხვენია მაგიზა? აბა, შენი აზრით, ბაბაი აბდალაი ყოფილა. ვერ მოგართვი, ჩემი ბაბაი ძალიანი კკუვიანი იყო. შეგნებულს უძახოდნენ, მარა შენ ფიქრობ, კარლო ბალანაია და აფერი ესმისო.

— სუ, ჩემი ნენაი, ცეხლი მეკიდება გულზე, შობა მომავალია და მე ჯერ ბაღნებიზა ერთი არშინი ჩითიც არ მაქნაყიდი, ან ღვეძელი რეთი გამუაყხოთ და ან კალანდა რეთი გვეითენოთ. აცოცხლა ღმერთმა ყველაი ჩემი შემწე, მარა

ყოლთვინ ხომ ვერ შემეწევინ, ყოლიკაცს თავის მჯავლით მთლად სხვაი დროი რომ იყოს, კიდევ კი, მარა ახლი სოფელი მთლად გამოხიბაკებულია! რა ვქნა, რა წყალში ჩავარდე, რომ აფერი ვიცი!...

მოსიყვარულე დედა-შვილი დიდ ხანს საუბრობდნენ ამ საგანზე. ორივე ცდილობდა გამოენახათ რამე წყარო, რითაც შესძლებოდათ მომავლის დახვედრა, მაგრამ ამაოდ. ვერაფერი მიდანი ვერ აღმოაჩინეს... მოსალამურდა კიდევ. შეზობლისას მყოფი პატარაებიც მოვიდნენ და დაღონებული ცეცხლს მიეფიცხნენ.

— ნენა, ჩვენ იასოსას ვიყავით. იასო და მისი ცოლი ორივე ქალაქში იყო და ერთი დიდი ხურჯინი ვატენილი შეიტანეს ფართლით. ყველა ბაღნებს ახლებს უკერვენ, — ამოხვრით სთქვა პატარა, შვიდი წლის ქალმა კეკემ.

— ნენა, მეც მინდა ახალი ქრელი ბლუზაი და წულა, — ჩაერია ლაპარაკში კეკეზე უმცრ-სი ვაეი ნოე.

— მეც მინდა ბიწო, წითელი პაპუცი*) და პელანგი, — ზლუქუნით სთქვა სულ პატარა სევრომ.

— ვაი, შვილებო, დედა თქვენის ხორცი დაქამა ძილღებმა! — თავისთვის ჩაილაპარაკა მართამ.

დედა-შვილი მწვავე ფიქრმა შეიპყრო. ორივე იმის ფიქრში იყვნენ, თუ როგორ დაემოსათ ნახევრად შიშველი ბავშვები...

— ნენა, ნენა, ნუ გეშინია, ყორიფელი ბევრი გვექნება, შობასაც კარგად გვევითენებთ და კალანდის კიდევ უკეთესათ, იმფერი რაცხა გამახსენდა, რომ უთუოთ ბევრ ფარას ვიშოვნი. ერთ თუმანს მაინც კი ვიშოვნი, — სიხარულით და აღტაცებით წამოიძახა კარლომ.

— კაი, ჩემი ნენაი, თითის სიგძე ყაზილარმა სა უნდა იშოვნო ერთი თუმანი?

*) წითელი ჩუსტი.

— კი ვიშონი, ნენა, კი, მარა შენ ერთი საქმე უნდა გქონდეს. მე ფულს ბრავაწობამდე (შობის წინა დღე) ვერ ვიშოვნო. მერე ხომ ვერ მოასწრებ ტანისამოსის შეკერვას, მანამდი, ჩემი ნენაი, ჩემი ძუძუაი, დაფაცურდი და შობა დილამდი ვინცხაიდან ერთი თუმანი ისესხე, შობა დილას უსიკვტილოთ მივცემდი—ა, ნენა, ჩემი ნენაი, ნუ გამაწბილებ! აქ კარლო მოგხვია დედას და მხურვალედ ჩაპკოცნა.

— უბას რეიზა იქცევ, ნენავ, შობა დილას ვინ მოგცემს?..

— ნენა, მე ალილოზე წავალ!—მტკიცედ წარმოსთქვა კარლომ.

— უი, შვილო, დასტურ ქე მეგონა რაცხა! ალილოზე ერ თუმანს რაფერ იშოვნი, დიდი გიშოვნია შენდა წილად მანათი ან ექვსი აბაზი, თუმანს შენ, ყაზილარი კი არა, დიდს გუუქირდება ამ ქესატობის დროს.

— რეიზა არ მიჯერხარ, ოჯო, რომ არ ვიცი? ახლა შენ ფიქრავ, მე წავალ და ჩემხელა ბაღნებს წვეციყვან გონია თუ? ჩიჩი, ნენავ, ვერ მიხთი! მე ალილოზე წვეციტან ყველაზე უკეთეს მომღერლებს: ივლიანე კეჭაყმაძეს, დათიკო ბაბილოძეს და ვარლამ სიმონიშვილს.

— ვაი, შვილო, რაფერ ტყუილათაი ყაშმიერობ! მაგინი თუ წავა ალილოზე, ფარას შენ რეიზა მოგცემენ, მათმა თავმა ქვია არტყა თუ?

— ნენა, ჩემი ძუძუაი, ნიკო ნუ მოგიკტება, შენ ახლა იმის ნუ კითხულობ, რაფერ იქნება აგი საქმე. ბაბაი ნუ მომიკტება, ამას მე კი გავახერხებ, ოლონდ შენ შობამდე საცხა ფარა გააჩინე სასესხებლათ. საშობოთ, ჩემი კუბო ნახე. თუ შობა დილას არ გიშონო ვალის გასასტუმრებელი.

— შენი მტერის და ავის მდომელის კუბო ვნახე, შვილო, შენ ჯვარი გწერია, სალავეთს რეიზა ჩივი. კი, ნენა, კი, შვილო, რაც უნდა დამემართოს, სუნთლა პირში სული რომ ამევირთვა, საშობ-საკალანდოთ ასე ხომ არ დაგტიებთ? შენ იშოვნი თუ არ იშოვნი, მე მაინც კი გავახერხებ რაცხას.

II

შობის წინა დღეა, ან როგორც გურიაში ეძახიან, ბრავაწობაა. ყველა ფუსფუსებს, ყველა სადღესასწაულოდ ემზადება. მთელი უბანი ხმაურობს, დიდრონები საქმიანობენ, პატარები ყველაფერს დაუზარებლად სიამოვნებით ასრულებენ, ყიყინობენ, მღერიან:

„ხვალ შობაა, ხვალ შობა—

„ჩვენი მტერის დარჩობა!“

სოფელი მომწვარეთი სამაზრო ქალაქს ზედვე აკრავს, ამ სოფელშიაც დიდ მზადებაში არიან: კაცები შეშას ჩეხენ, ქალები ზოგი პურის ცომს ზელს, ზოგი კეცს ახურებს. აცხობენ სახვალიოდ სხვა და სხვა ზომის ღვეძლებს, რომელსაც გულში უთავსებენ სამი დღის გამხმარ მაგრად მოხარშულ კვერცხებს და ქუინტ ყველს; ზოგი ღვეძელი სასტუმროა (სტოლის დასამშვენებელი), ზოგი საოჯახოთ საქმელი, ზოგი შეალილუეს საჩუქარი, ამაზე პატარაები კი მუცლის სალოცავად არის დანიშნული. ეს პატარა ღვეძლები თითო ეკუთვნის ოჯახის თითოეულ წევრს, რომელიც ვალდებულია საკუთრად შესქამოს.

ჩვენი ნაცნობი მართაც ემზადება, შეძლებისა და გვარად, სადღესასწაულოდ; მართამ, როგორც იყო, იშოვნა სესხად ერთი თუმანი და უყიდა ყველა ბავშვებს ახალი ტანისამოსი და ფეხთ-საცმელი, იყიდა აგრედვე ორი ოცა პურის ფქვილი; ყველი, კვერცხი და საშობოდ გასუქებული ქათმები სახლში მოეხერხებოდა. დააცხო ღვეძლები: ერთი დიდი ღვეძელი და ერთი პატარა მუცლის სალოცავი მის საყვარელ ნიკოს სახელზედაც გამოაცხო. რასაკვირველია, ღრმად იყო დარწმუნებული, რომ მისი ხუთი წლით გადასახლებული ნიკო საშობაოდ შინ ვერ მოვიდოდა, მაგრამ ამით თავს ინუგეშებდა და თან ჩვეულებას ასრულებდა. მართას შვილები გარს ეხვია და ყველა ცდილობდა მიშველებოდა, რითიც შეეძ-

ლო. პატარა სფეროც არ ცელქობდა, ხელში ეჭირა და ახალი წითელი „პაპუცები“ და გულში იხუტებდა.

კარლო დილით ადრე რომ წამოხტა, მერმე სულ საქმეში იყო გართული, მაგრამ ცალი თვალი სულ მზისაკენ ეჭირადა, როცა მზე გადიხარა, მაშინ უთხრა დედას:

— ნენა, აბა, შენი ქირიმე, მე აწი გამიშვი ქალაქში, ხელათ ჩევირბენ და ისეველე ქე ამევირბენ.

— წადი, შეილო, მარა, ჩემი ნენაი, ნუ დეიგვიანებ, თვარა მჯავრით მოვკტები, აა, აგი სამი კაპეიკი წეილე და ორი კაპიკის წმინდა სანთელი იყიდე, კაპეიკის საკმელი.

კარლომ ხელად ტანთ ჩაიკვა ახალი ფანელის ხალათი, ფეხთ—ახალი წულა და თავზე ყაბალახი კობტად გადიკრა და ოდელიას სიმღერით ქალაქისაკენ მოჰკურცხლა. ვზაზე გაუარა თავის განუყრელ ამხანაგს ნესტორს და ორივემ მზიარულის სიმღერით ქალაქში ჩაირბინეს—იყიდეს, რაც სასყიდი ჰქონდათ და მერმე მივიდნენ ქალაქის თავთან, კეთილ მოხუცთან, რომელთანაც კარლოს წინადვე ჰქონდა საქმე გარიგებული. როცა იქიდან გამოვიდნენ, ერთს ხელში ეჭირა ჩითში შეხვეული პატარა ყუთი, მეორეს ქალაღდის კოლოფში ჩადებული რაღაც ძაბრის მსგავსი; ორივეს სახეზე მზიარულება და აღტაცება ეტყობოდათ. თავიანთ ბარგს დიდის სიფრთხილით და მოწინებით ეპყრობოდნენ.

— ამხანაგო ნესტორ, შენ თვარ გეწყინება, უწინ ნენას მიულოცოთ ქრისტეს შობა, ხომ იცი, რაფერ დამჯავრიანებულია, მერე შენსას მივიდეთ. შემდეგ სოფელი ჩამევიაროთ, ბოლოს კი ქალაქში ჩავიდეთ, ხომ იცი, იქინეი დიდკაცობაა და უფრო გვიან იძინებენ.

— სწორედ მეც მასე ვფიქრავდი, ამხანიკო!

სოფელში უკვე სანთელი ანთებული იყო, როცა ჩვენი პატარაები ესტუმრნენ. მართას ქოხის კარები მიხურული იყო. კარლომ ყუთი გახსნა, ძაბრი ამოიღო, მოაბა ყუთზე, თავის ადგილას ნემსი მიამაგრა, შემდეგ გასაღებით რამდენჯერმე

გადაატრიალა და მომღერალი ყუთიც მზად იყო —
 ყუთს პატარა ფეხი გამოუწია. თვალთმაქც ყუთზე მრგვალი
 ფირფიტა შეინძრა და ხმა-მალლა შემოსძახა:

— ივლიანე კეჭაყმაძე, ერთი ქრისტესშობის ალილო
 ბრძანე! ივლიანეს თხოვნის გამეორება არ დასჯირდა და თა-
 ვისებურ რიხიანის, სასიამოვნო ხმით მკვირცხლად შემოსძა-
 ხა:—აი ააალილო ვართოო! მოგილოცავთ ქრისტეს შობას,
 ღმერთმა მრავალს დაგასწროთ“. დამწყებ ივლიანეს დათი-
 კო ბაბილოძემ მოძახილი უთხრა, ორივეს ვარლამ სიმონი-
 შვილმა თავისი ძალუმი ბანი ჩაუგუგუნა და ამ რიგად მშვე-
 ნიერი მალალი, კეთილხმოვანი, მწყობრი ალილო მართას
 ქობის წინ გაისმა. ალილოს ხმაზე ბავშვებმა ყურები ცქვი-
 ტეს, მართას წართლა მოსარიდებელი უცხო მომლოცავები
 ეგონა, ტანისამოსი გაისწორა, სტუმრების მისაღებად მოემ-
 ზადა, კარი გამოაღო და ზრდილობიანად დაიძახა:

— რადგანაც სიკეთე ქენით და კი მიკადრეთ, შით შე-
 მობრძანდით!

წარმოიდგინეთ მისი გაცემა, როცა დიდრონ შეალი-
 ლუეს მაგივრად, დაინახა მისი კარლო თავის ამხანაგით. მო-
 მღერლები კი არსად სჩანდნენ. ბავშვებიც გარედ გამოცვივ-
 დნენ. მართამ მომღერლებს დაუწყაო თვალით ძებნა.

— ივლიანე კეჭაყმაძეს ზომ არ ეძებ, ნენა, თავის აფხა-
 ნიკებით. იგინი აგერ მყავს ამ ყუთში დამწყვდელი; ზვალ
 დილაშდე ასე მეყოლება, მერე ქე გუუშობ შინ. მხიარულად
 უთხრა კარლომ. მართა ყუთს დააკვირდა, პირჯვარი გადაი-
 წერა.

— დაგელოცა, ღმერთო, სამართალი! აგი სწავლულები
 რას არ შეიგონებენ. ვინ გათხოვა, შვილო, აგი მარშინა, ვინ
 შევიდა ცოცხლითაი სამოთხეში? ახლა კი მწამს, რომ კი იშო-
 ნით ფარას, იმფერი ურცხო საკრავი გაქვენ.

— ასეა, ნენა, ქვეყანაზე კეთილი კაცი არ მემისპობა, აგი
 მე ვიცოდი, ქალაქის თავს ქონდა. ბევრი გზობა მიყურებია

ქიშკრიდან, ბალკონზე რომ უკრავდა. ერთი გზობა და მიჩვენა. ახლა ვსთხუე და ქე მათხუა. მოდით და მილოცეთო, გვითხრა.

— აცოცხლა ღმერთმა, ღვთის შშობელმა დედამ სიკეთე მისცა!

კარლომ კიდევ მომართა ყუთი და კიდევ ამღერა ალილო. ალტაცებული და განცვიფრებული მართა პირჯვარს იწერდა. ბავშვები თვალზე გაცეცებულები ძაბრში იცქირებოდნენ, ეგონათ, ყუთში კაცებია და დაეინახავთო.

— აბა, ნენა, სირცხვილი არ მაქვამო, სიტყვით შენ უნდა მოგვეცე—გვეჩქარება. აქედან ნესტორისას მივალთ, იქიდან ფარანს და მგალობლების დასაბძანებელ სკამს წამევიღებთ. მართამ მისცა ნესტორს, რომელიც მებარგე—ხაზინადრად იყო, ორი შაური და ერთი ღვეძელი.

— აბა, ნენა, შენ არ შეგეშინოს, ჩვენ დილაში ვერ მუვალთ, რასაც მოესწრებთ, სულ უნდა დევიაროთ.

— კი, ნენა, კი, შვილო, გენაცვალოს დედა-შენი. აწი რაღა უკირს, ჩემო ნიკო, შენგან სიცოცხლით დაობლებულ ბაღნებს, ამისთანაი ძმად მიესწრა.

III

კარლომ და ნესტორმა მთელი ღამე იარეს. გზაზე აედევნენ სოფლის ბავშვები, რომლებიც ბარგის ზიდვაში დიდის სიამოვნებით ეშველებოდნენ ჩვენს პატარაებს. საცა მივიდნენ, ყველას ძლიერ ესიამოვნა მათი სტუმრობა. ზოგს მომღერალი უუთი ჯერ არ ენახა და ძლიერ უკვირდათ, საჩუქარსაც უხვად აძლევდნენ.

— ასეა, ძმავე, ეკლის მონაქარზე ეკალი ამუა. ნახავ თუ მაგ თითი სიგძე ბალანამ მამაზე უფრო შორს არ წვეიღეს— შურით ამბობდნენ ზოგიერთა მეზობლები.

როცა სოფელი ჩამოიარეს, ჩვენი ცელქები ქალაქს ესტუმრენ; პირველად მიულოცეს კეთილ, მოხუც ქალაქის თავს. ქალაქის თავმა სიამოვნებით მიიღო, დარიგება მისცა, ხმელი ხილით ჯიბეები გამოუტენა და თან სამი მანეთიც აჩუქა. ნიკოს პირადად იცნობდა და პატივსაც სცემდა, როგორც მოწინავე პატიოსანს გლეხს. გარდა ალილოს მთქმელ ფირფიტებისა, სამი სხვა ფირფიტა კიდევ ათხოვა, ასე რომ ახლა ჩვენი ჯადოსანი უუთი, ალილოს გარდა, მღეროდა: „მასპინძელსა მზიარულსა ყავს სტუმრები საყვარლები“, „მელქისას ხელხავს“ და მკვირცხლ, სიცოცხლით საფხვე „ხასან ბეგურას“.

მზე უკვე ამოსული იყო, როცა დაღლილ-დაქანცული, უძილობით დათენთილი კარლო და ნესტორი სახლში მოვიდნენ. მართა მზიარულად დახვდა, პირი დააბანინა, კარლოს მუცელზე სამჯერ მუცლის სალოცავი ღვეძელი შემოავლო და სამჯერ ასე უთხრა— „შენი მუცლის ტკივილი აღმა ქარს, დაღმა წყალსო“. მერმე ორივეს აქამა ცხელი ღომი და შამფურზე შემწვარი ქათამი. ნესტორმა გრძელი ქისა (რომელიც პატარა პარკს უფრო ჰგავდა ვიდრე ქისას) მართას გადასცა. მართამ კალთაზე გადმოყარა ფულები და, როცა ერთად ამდნენი თეთრი და შავი ფული ნახა, ცრემლები ვერ შეიმაგრა. მივარდა კარლოს და ნესტორს, გულში ჩაიკრა და ორივე გატაცებით მხურვალედ გადაკოცნა.

სანამდე ბავშვები საკმელს შეექცეოდნენ, მართალია მათი მშობლები აბაზობით გადათვალა ფული, მერმე ხუთ-ხუთი ერთად დააწყო. მთელი ღამის ნაშოვარი აღმოჩნდა სამი თუმანი, ორი მანეთი, სამი აბაზი და ორი შაური. მთელი ეს თანხა სამად გაანაწილეს: ერთი წილი მომღერალ ყუთს შეაბევედრეს, ერთი მებარგე—მოღარე ნესტორს და ერთი—პატარა ორგანიზატორ კარლოს. ესევე გაინაწილეს ღვეძლები და ხილი. ნესტორმა ყველას მადლობა გადაუხადა და სახლისკენ სიმღერით მოჰკურცხლა. კარლო კი დაწვა და მიიძინა.

როცა მხიარულმა მართამ და მეტად მხიარულმა მისმა შვილებმა სადილი სჭამეს, მათ ესტუმრა ნესტორის მამა, ნიკოს ამხანაგი იოსებ თავის ნესტორით, კაცი კეთილი და შეგნებული. კარლო გადაკოცნა და დიდად შეაქო ყოჩაღობისათვის. მერმე მართას მიუბრუნდა და უთხრა:

— ჩემო რძალო, მე შენთან უკაცრავად ვარ, როგორც წესი და რიგი იყო, ისე ვერ მოგხედე, ვეფერი პატივი გეცი, მარა, იმედია, მოვესწრებით. ახლა ნუ იწყენ და მე და ჩემმა ნესტორმა ასე გადავწყვიტეთ, შენი შვილის წყალობით რომ წუხელის ამდენი ფული ერგო ნესტორს, იქიდანა ეს ერთი თუმანი ნიკოს გაუგზავნოთ ამ საკალანდოთ. ვიცი, იამება, არა, ნესტორ?

— კი, ბაბა, კი, ნამეტარი კაი იქნება.

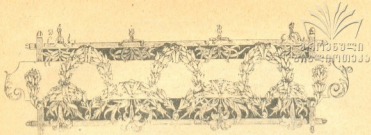
— დიდი მადლობელი ვარ, ჩემო იოსებ, ღმერთმა შენი თავი ნუ მომიშალოს. ყველაი რომ შენისთანა ამხანაგი ყოლოდა ნიკოს, ან მე ან მას რა უჭირდა...

საღამო ჟამს უბრალო კრუეკის ღამის მკრთალ სინათლეზე კარლო წერილს სწერდა. აი შიგ რა ეწერა:

„ჩემო ძვირფასო საყვარელო მამა!

„პირველად მოგიკითხავ და უთვალავ უანგარიშოს გაცოცებ. ჩვენ ყველანი ძრიელ კარვად ვართ, მარა შენი უნახობა ძლიერ გვაწუხებს. ახლა, ჩემო კარგო მამა, ამ საკა-

მკატერინე გაბაშვილისა

გერ ორმოცი წელიწადი შესრულდა, რაც სამწერლო ასპარეზზედ გამოვიდა ჩვენი სასიქადულო ნიჭიერი მწერალი ქალი ეკატერინე გაბაშვილისა. იშვიათად მოიძებნება ჩვენში ისეთი შეგნებული ქართველი, რომელიც ამ ნიჭიერ მწერალ ქალს არ იცნობდეს და ღირსეულად არ აღასებდეს მის ესეთს ხანგრძლივ სალიტერატურო და საზოგადო მოღვაწეობას.

ვისაც კი ამ ორმოცი წლის განმავლობაში ჩვენი ცხოვრების მიმდინარეობისათვის თვალ-ყური უდევნებია, ვისაც ქართული ჟურნალ გაზეთების გაუმჯობესება და საერთოდ ჩვენი საზოგადო საქმეების მკვიდრ ნიადაგზედ დამყარება ქართველი ერის წინმსვლელობის საიმედო იარაღად დაუსახავს, იგი უთუოდ თვითოეულ ჩვენს საზოგადო მოღვაწეს დიდის პატივის ცემით მოიხსენიებს და მათ შორის ეკატერინე გაბაშვილისას განსაკუთრებით. ვამბობთ „განსაკუთრებით“, რადგან როგორც მრავალ სხვა ქვეყნებში, ისე ჩვენშიაც ქალის სწავლა-განათლებას სამწუხაროდ ძრიელ ნაკლები ყურადღება აქვს მიქცეული, ქალის სამოღვაწეო ასპარეზი ვიწრო ფარგლებით არის შემოხაზული, მრავალი სამოღვაწეო სარბიელი ქალისათვის ჯერ კიდევ საოცნებო ხილია და ამიტომ, თუ რომელიმე რჩეული ქალი ყველა ამ დაბრკოლებას დასძლევს და თავის ცოდნით, ნიჭით და იშვიათის მხნე-

ოზით საზოგადო საქმეების ფერხულში ჩაებმება და ღვაწეობით თვალსაჩინო კვალს დასტოვებს, ესეთი ადამიანი

„განსაკუთრებითის“ პატივის ცემის ღირსია. ეკატერინე გაბაშვილისა სწორედ იმ ქალთა რჩეულ გუნდს ეკუთვნის, რომელიც, მიუხედავად ყოველგვარ დაბრკოლებისა, თავის ნიკით, შრომით და იშვიათის მხნეობით საზოგადო ასპარეზზედ მოღვაწეობის დროს ეკლით მოსილ გზას არ გაუბრბოდა, თავისი წვლილი შეტკონდა იმ საღაროში, რომელიც ხალხის კეთილდღეობისა და წინ მსვლელობისათვის დიდ განძად არის მიჩნეული.

ეკატერინე გაბაშვილისა

ეკატერინე გაბაშვილისა სწორედ იმ იშვიათ ქალთა წრეს ეკუთვნის, რომელიც ყოველთვის სამშობლოს კეთილდღეობისათვის თავის პირად ინტერესებს ივიწყებს და საზოგადოების სამსახური თავის სამღვათო მოვალეობად მიიჩნია და რომელიც სიტყვით, საქმით, მწერლობის საშუალებით, სრულიად მოურიდებლად, ყმაწვილურის გატაცებით ამხნევებდა თავის მოძმეებს და საზოგადოებრივ იდეალებს უნერგავდა გულში.

„ნაკადულის“ რედაქცია თავის მოვალეობათ სთვლის

ქართული
ენების
აქადემია

გაიხსნოს თავის პატარა მკითხველებს ამ სასიქადულად ქალი
ველი ქალის ცხოვრება და მოღვაწეობა იმ აზრით, რომ ჩვენ-
მა მოზარდმა ახალთაობამ სიყმაწვილითვე ჩაინერგოს თავის
ნორჩსა და უმწიკვლო გულში ღრმა პატივის ცემა იმ ადამიანებისა,
რომლებიც თავის ხანგრძლივისა და გულწრფელის შრომით, ნიკითა და ცოდნით საზოგადოებას სწორსა და
კეთილ გზაზედ აყენებენ, რომლებიც მუდამ დაულაღავედ
შრომობენ საზოგადოების სასარგებლოდ.

ეკატერინე ვაბაშვილისა, ან როგორც ჩვეულებრივ ეძახიან „კატო“, დაიბადა ქალაქ გორში 16 თიბათვეს 1851 წ. კატოს მამა რევაზ თარხან-მოურავი თავის დროის შესაფერად განათლებული კაცი იყო. რევაზ თარხან-მოურავს მთელს ქართლში ჰქვნიან, პატიოსან, გულკეთილ და ნასწავლ კაცის სახელი ჰქონდა გავარდნილი. მართლაც, რევაზი ბუნებით ნიკით დაჯილდოვებული კაცი იყო, წიგნების კითხვა მეტად უყვარდა, განსაკუთრებით კი იურიდიულისა და ისტორიულ წიგნებისა. ყველაზედ უფრო გატაცებათ საფრანგეთის ისტორიას კითხულობდა და განსაკუთრებით კი საფრანგეთის რევოლიუციის ხანა აინტერესებდა. იურიდიულ საკითხების ზედმიწევნით მცოდნე იყო და კიდევ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ საქართველოში იმ დროის მთავრობას არც ერთი სამძიმო იურიდიული საკითხი არ გადაუწყვეტია, რომ ამ საკითხის განხილვის დროს რევაზ თარხან-მოურავი არ მიეწვია კომისიაში.

მთავრობამ რევაზი, როგორც კარგი მცოდნე კანონებისა და ადგილობრივ პირობებისა გამომძიებლად დანიშნა და გორში გაამწესა სამსახურში. რევაზმა თავის კეთილ გონიერებით, სამართლიანობით და პატიოსანობით დიდი სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა მთელის საზოგადოებისა, განურჩევლად წოდებისა

კატოს დედა, სოფიო ბაგრატიონ—დავითიშვილის ასული, გულკეთილი და ნიკიერი ქალი იყო. სამწუხაროდ, კა-

ტოს დედა ძრიელ აღრე გარდაეცვალა, ასე რომ ჩვენ მწერალთა ქალს თავისი დედის პირის სახეც კი არ ახსოვს.

ხუთი წლის პატარა კატო და მისი ძმა სოსიკო მამისა და დიდიდედის (დედის დედა) ამარა დარჩნენ. მთელი ოჯახის მოვლა-პატრონობა და გამგებლობა რევაზმა, მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ, თავის სიდედრს ჩააბარა.

სამწუხაროდ, კატოს დიდიდედა მეტად სასტიკი და თავისებური ადამიანი იყო. სულ იმის ცდაში იყო, რომ თავის სიძის მდიდრულად გამართული ოჯახი არ მოშლილიყო და ამიტომ მრავალ ნაირად ავიწროვებდა როგორც ოჯახის მსახურებს, ისე მახლობელ გლეხ-კაცობას. რამდენად რევაზი გულკეთილობას და მზრუნველობას იჩენდა გლეხ-კაცებისადმი, იმდენად კატოს დიდიდედა სასტიკად და შეუბრალებლად ეპყრობოდა გლეხ კაცებს. კატო ყმაწვილობითვე უნებლიეთი მოწამე ხდებოდა იმ უსამართლოებისა, რომელსაც მისი დიდიდედა იჩენდა გლეხებისადმი. კატო ბავშვობითვე სებრალულის თვალთ შეჰყურებდა გლეხ-კაცობას, არაფრათ მოსწონდა თავისი დიდიდედის უსამართლო საქციელი, მაგრამ ხუთი-ექვსის წლის პატარა გოგონა, აბა, რას გააწყობდა „თვითმპყრობელ“ დიდიდედის წინააღმდეგ, რევაზიც უკმაყოფილებას აცხადებდა თავის სიდედრის ესეთის თვითნებობის შესახებ, ხშირად უსიამოვნებაც მოსდიოდათ, მაგრამ რევაზი თავის გულ-კეთილობით ყოველთვის დამნაშავე გამოდიოდა თავის სიდედრის წინაშე.

დიდიდედა თავის პატარა კატოსაც ძრიელ სასტიკად ეპყრობოდა. როცა რევაზი უკმაყოფილოდ რჩებოდა ესეთის სისასტიკით, სიდედრი, თუმცა დაყვავებით, მაგრამ სრულის რწმენით გადაქრით ეტყოდა რევაზს: „შვილი მტრულად გაზარდე, მოყვრულად გამოგადგებაო“. დიდიდედა, რასაკვირველია, ძველის აზრების მიმდევარი ქალი იყო და მაშასადამე მისი გავლენა კატოზედ სწავლა-აღზრდის მხრით, თუ არას დააკლებდა, ვერაფერს ვერ შემატებდა.

ერყენული
ქალაქის

შვილის წლის იქნებოდა კატო, როცა მისმა მამამ დახურა ხურს თავი დაანება და თავის შვილების სწავლა-განათლების ზრუნვას შეუდგა. დიდიდედის რჩევით, შვილის წლის კატო იქვე გორში ნიბარეს ვილაც ფავლენი შვილის ქალს, „პროკურორის ქვრივს,“ როგორც გორში ეძახოდნენ. ეს „პროკურორის ქვრივი“ მეტად სასტიკი ქალი იყო, სწავლა-აღზრდისა არა გაეგებოდა რა, მოწაფეებს სადღაც ბოსელში ამწყვდევდა და თვითონ კი გორში არხეინად დასეირნობდა. საბრალო მოწაფეები კი და მათ შორის ჩვენი კატოც უსაზღვროდ იტანჯებოდნენ ბოსელში დამწყვდეული და სასოწარკვეთილებას ეძლეოდნენ. „პროკურორის ქვრივი“ კატოს ერთის წლის განმავლობაში ფსალმუნებს აზეპირებდა „დავითნიდან.“

კატო რომ რვა წლისა შესრულდა, რვეზმა ტფილისში ჩამოიყვანა და გერმანელების სკოლაში მიიბარა, შემდეგ იგი გადაიყვანა მამადავითში სომეხ ქალების ამბარდანოვეების პანსიონში, მაგრამ როგორც გერმანელების სკოლაში, ისე ამბარდანოვეების პანსიონში სწავლა-აღზრდის საქმე ძლიერ ცუდად იყო დაყენებული და ამიტომაც კატოს ამ სასწავლებლებში თითქმის არა შეუძენია-რა.

სწორეთ 12 წლისა იქნებოდა კატო, როცა კენკი ერგო და, თუ იგი ეგზამენს დაიქრდა, სახელმწიფოდ მიიღებდნენ საქალბო ინსტიტუტში. მამამ კატო წარადგინა საქალბო ინსტიტუტში საეგზამენოთ, მაგრამ, რადგან სუსტად იყო მომზადებული, განსაკუთრებით რუსულ ენაში, უარი უთხრეს სასწავლებელში მიღებისა.

დიდიდედას სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, როცა გაიგო, რომ კატო ინსტიტუტში არ მიიღესო. დიდედას დიდის ხნის სურვილი იყო კატო მის გავლენის ქვეშ აღზრდილიყო და ამიტომ მან სიხარულით გაიტაცა თავისი შვილის შვილი გორში.

რაკი კატოს უსწავლელად დატოვება შეუძლებელი იყო, რვეზის აზრით, ამიტომ იგი ისევ გორში მიიბარეს ვინმე

ქუცნა ამირაჯიბის მეუღლეს, რომელიც ბუნებით შეგნებულ
ლი ქალი გამოდგა და კიდევაც დიდი გავლენა იქონია კა-
ტოს მომავალ ცხოვრებაზე. ეს მადლიანი ადამიანი ხშირად
ეტყოდა ხოლმე ჩვენს კატოს: „ჩემო კატო! ერთად ერთი
გზა ბედნიერებისათვის სწავლა არის. მე ამ ეამად იმდენი
კოდნა არა მაქვს, რომ შენ გიხელმძღვანელო და ამიტომ
შენ ყოველი ღონე უნდა იხმარო სადმე რიგიან პანსიონში
მიებარო. უთუოდ საჭირო არის თავი გამოიღო და შენს წა-
დილს მიაღწიო, თორემ უსწავლელი დარჩები და სამუდამოდ
სანანურად დაგრჩებაო!“

ამ სიტყვებმა მეტად ჩააფიქრეს ჩვენი მომავალი მწერა-
ლი ქალი. მან მამას ტფილისში წერილი მისწერა და ამ წე-
რილს ცამეტი წლის კატო ასე ათავებდა: „მამა, თუ ახლა არ
მიპატრონე და სადმე რიგიან სასწავლებელში არ მიმბარე,
უთუოდ თავს დავიხრჩობო.“

მამამ წერილის მიღებისათვისავე წაიყვანა თავისი ქალი ტფი-
ლისში და იქ ქ-ნ ფავერის კარგად ცნობილ პანსიონში მიაბარა.
ეს პანსიონი საუკეთესო პანსიონად ითვლებოდა იმ ეამად
ტფილისში, რადგან ქ-ნმა ფავერმა ძლიერ დახელოვნებულ
მასწავლებლებს მოუყარა თავი ამ სასწავლებელში. ქართულს
ენასაც საპატიო ადგილი ჰქონდა დათმობილი პანსიონში.

ქართულს ენას პირველ ხანებში ასწავლიდა ნიკო დედა-
ბრიშვილი, შემდეგ ნიკო ინაშვილი და ალექსანდრე ცაგა-
რელი.

კატო დიდის აღტაცებათ დაეწაფა ყველა საგნებს და
სულ მალე მიიქცია ყურადღება ყველა მასწავლებლებისა. პირ-
ველ წელსვე კატო მესამე კლასიდან პირდაპირ მეხუთე კლას-
ში გადაიყვანეს. ყველა საგანთა შორის კატოს საყვარელი
საგანი ქართული ენა იყო და მასწავლებლები ნიკო ინაშვი-
ლი და ალექსანდრე ცაგარელი დიდად კმაყოფილნი იყვნენ
კატოსი. ალექსანდრე ცაგარელმა ქალთულ ენის ეგზამენის
დროს მიიწვია ჩვენი დიდად პატივცემული პედაგოგი იაკობ
გოგებაშვილი, რომელიც მეტად ნასიამოვნები დარჩა კატოს

ქართულის ენის ასე წარმატებით ცოდნითა. ბ-ნმა გეგმაში აღნიშნულია ეგზემენის გათავების შემდეგ ჩვენს მომავალ მწერალ ქალს აჩუქა თავის მიერ შედგენილი „პირველი ანბანი“ ამ ძვირფასს საჩუქარს ჩვენი კატო ღღესაც მოწიწებით ინახავს და სიამოვნებით იგონებს იმ დროს, როცა ასე გულ-მოდგინედ ეწაფებოდა თავის სამშობლო ენის შესწავლას.

ფავრის პანსიონი კატომ 1868 წელს დაამთავრა და იმავე წელს გორში გადასახლდა თავის დიდიდედასთან. გორში იმავე წელს სომხების ეკლესიასთან დაარსდა პირველ დაწყებითი სკოლა, საცა ახლად კურს დამთავრებული კატო ქართულ ენის მასწავლებლად მიიწვიეს. წლის ბოლოს სკოლის დამაარსებლებმა საჯარო ეგზემენები მოახდინეს კლუბის დარბაზში, საცა მოწვეული იყო მთელი გორისა და მახლობელ სოფლების საზოგადოება.

სასწავლებელში 52 მოწაფე სწავლობდა, და მათ შორის 49 მოწაფემ ისე საუცხოოდ დაიკირეს ეგზემენები, რომ მთელი საზოგადოება აღტაცებაში მოვიდა, და დედები გულმხურვალედ გულში იკრავდნენ თავის შვილების პატიოსანსა და მხნე მასწავლებელს კატოს და სიხარულით თან სტიროდნენ და თან დაუსრულებელ „ვაშის“ მიუძღვნიდნენ.

კატო ბუნებით პედაგოგი იყო და კიდევაც ამით იხსენება, რომ იგი ყველგან, საცა კი მოხვდებოდა, სკოლაში, ოჯახში, ქუჩაში თუ სოფლად აგროვებდა წერა-კითხვის უცოდინართ და ახალგაზდურის გატაცებით ყველას წერა-კითხვას ასწავლიდა. კატო მართლა რომ ნამდვილი მოძრავი სკოლა იყო და მის დახმარებით და ხელმძღვანელობით მრავალ ქართველს აუხელია ძვალეები.

1870 წლიდან იწყება კატოს სალიტერატურო მოღვაწეობა. პირველი მისი წერილი: „გლეხ-კაცების აზრი სასოფლო სკოლებზედ“ დაიბეჭდა «დროებაში». მას აქეთ კატო განუწყვეტლივ შრომობს სალიტერატურო ასპარეზზედ და ამ ორმოცის წლის განმავლობაში არ ყოფილა თითქმის ისეთი

დრო-გამოშვებითი გამოცემა, რომ კატოს არ მოეწონებოდა ბინოს თავისი მოთხოვნა და მკითხველი საზოგადოება თავისი უტყუარის ნიჭით არ მოეხიბლოს. ეკატერინე გაბაშვილის მადლიანის კალმის ნაწარმოებნი: «მაგდანას ლურჯა», «რომანი დიდ ხევში», «კონა», «თამროს ნუგეში», «გამარჯვებული ნიკო», «ლუარსაბს პატრონა ვაუჩნდა», «ორენა და ქუჩა», «ოჯახის ბურჯი», «ღვთის შვილი» და მრავალი კიდევ სხვა ამბები და მოთხოვნები ყველა ნიჭიერად აქვს დაწერილი. ეკატერინე გაბაშვილის მადლიანმა კალამმა შუქი მოჰფინა გლეხი კაცის მიზეზულ კერას, ეს კერა გააღვივა და ამცნო მკითხველ საზოგადოებას, რომ ამ კერის გარშემოც სიცოცხლე შესაძლებელია, ხოლო საჭირო არის ადამიანური მოპყრობა ამ კერას გარშემო ძონძებში გახვეულ უსამართლობით დაჩაგრულებთან. ეკ. გაბაშვილისამ თავის მოთხოვნებით გაუთვალისწინა მკითხველ საზოგადოებას მდაბიო, გლეხი კაცის სულის კვეთება, მისი ჭირი და ვარამი, მისი მწუხარება და სიხარული და საჯაროდ და მოურიდებლად მათი მეგობრობა მათთან სულიერად დაკავშირება აღიარა. გლეხ კაცი ძმური, მეგობრული ხელი გაუწოდა და გულწრფელად უთხრა, შენც ჩემებრ ადამიანი ხარ, დროთა ვითარების გამო დაჩაგრული, მაგრამ ნუ შეუშინდები, გულს ნუ გაიტეხ, დღევანდელი აუტანელი ვითარება საკეთილოდ შეგცვლდება, შენც ადამიანურ ცხოვრებას დღეს თუ არა ხვალ მაინც დაეწაფებიო.

მეორე ნიშნობლივი თვისება ეკ. გაბაშვილის სამწერლო მოღვაწეობისა ის არის, რომ იგი ღრმად მკოდნეა ბავშვის პსიხოლოგიისა, იგი ერთგული მეგობარია ნორჩის ყრმისა. ღრმად აქვს შესწავლული ბავშვის რთული პსიხოლოგია და კიდევ ამიტომ არის, თვითოეული საყმაწვილო მოთხოვნა ჩვენის სასიქადულო მწერლისა დიდ შთაბეჭდილებას სტოვებს მოზარდ თაობაზედ.

ეკატერინე გაბაშვილის მოღვაწეობა მარტოდენ სალიტერატურო ასპარეზით არ განისაზღვრება.

ორმოცის წლის განმავლობაში ქართველობას არ გამოუწყია არც ერთი საზოგადო საქმე, რომ ჩვენს სასიკადადულო მწერალ ქალს მონაწილეობა არ მიეღოს. ყველგან, ყოველ გვარ კომისიებში ქ-ნ ეკატერინე გაბაშვილისას საპატიო ადგილი ჰქონდა დათმობილი, იგი ყველგან დაულაღავის ენერგიით შრომობდა და ყველგან სიცოცხლე და მხნეობა შეჰქონდა. «იმედი, იმედი და კიდევ იმედი»-ო ყველგან და ყველაფერში გაიძახოდა და მართლაც, უიმედოსაც კი იმედს უნერგავდა გულში.

ამ ხუთმეტის წლის წინად ეკ. გაბაშვილის თაოსნობით ტფილისში დაარსდა ქართველ ლარიბ ქალთა სახელოსნო სასწავლებელი, რომლის გამგე და პატრონი დღესაც ჩვენი თმათეთრი, მაგრამ გულით კიდევ ახალგაზდა კატო არის. ეს სასწავლებელი გზას უკვლევს ამ ეამიდ ორას ლარიბ და ღატაკ ახალგაზდა ქალს, რომელთათვის თითქმის ყველა სასწავლებლების კარები დახშულია.

ამ სკოლას ჩვენი კატო დღესაც მზრუნველობით თავს დასტრიალებს, მას შესტრფის და შეჰხარის და სიამოვნებით იტყვის ხოლმე ხშირად: «სკოლით დავიწყე ჩემი მოღვაწეობა და სიბერის დროსაც სკოლით გავითავებ»-ო.

ღიად, დიდებულის საქმით დაიწყო თავისი მოღვაწეობა ჩვენმა მწერალმა ქალმა, დიდებულადვე ემსახურა ორმოცი წლის განმავლობაში საზოგადოებას თავისი მადლიანი კალმით და მოხუცებულობის დროსაც დიდებულს საქმეს ემსახურება ყმაწვილურის გატაცებით! სახელი და დიდება ჩვენიერის მოკირნახულე ახალგაზდა-მოხუც კატოს!

ა. მიქაბერიძე

შობის დღესასწაული სხვა და სხვა ხალხში

(ე. ბ—სი)

ონგლ სელებს ძალიან უყვართ შობა, დიდი სამბით დღესასწაულობენ და ასრულებენ ყოველ ჩვეულებას. რამდენისამე კვირის წინად შეუდგებიან სამზადისს. ლონდონში ჩამოჰყავთ მატარებლით საკლავი ხარები, ღორები და ცხვრები. ქალაქის დიდრონი ბაზრები სავსეა ბატით, იხვით და სხვა წვრილფეხით.

ულარიბეს ქობის კედლებიც-კი მორთულია თავცეცხლასა და დაფნის ფოთლით. ახალგაზდა ქალებს, როგორც მზიდართ ისე ღარიბთ, განსაკუთრებით უყვართ ოთახების მორთვა მცენარით. ძნელი წარმოსადგენია, რა გემოვნებით რთავენ ოთახებს უფრო შემძლებელ ოჯახებში. დაწული ყვავილები, ყვავილის გვირგვინები, გრებილები და თაიგულები ამშვენებენ კედლებსა და ქერს; ყოველი ოთახი მწვანით მოსილს გამოქვაბულსა ჰგავს. ინგლისელს განსაკუთრებით ძვირფასად მიაჩნია დეკა; ცდილობს იშოვოს ეს უბრალო

ქართული
ენების

მცენარე მუქწითელ ნაყოფით, რომელიც მშვენიერად მოწყობილია მწვანე ფოთლებში. ოთახის შუა ალაგს ჭერში ჰკიდებენ შქერის ტოტს. ჩვეულებად არის, თუ კაცმა შეასწრო ქალს ამ ტოტ ქვეშ მდგომარეს, ნება აქვს გადაეხვიოს და აკოცოს; თვით მეტის-მეტად პრანქია და უკარება ქალებიც-კი მტკიცედ ასრულებენ ამ ჩვეულებას.

შობა დღეს ყველა სცდილობს ადრე აღდგეს, მეტადრე ახალგაზდა ქალ-ვაეი, რომ მოასწრონ გათენებამდე წარმოთქმა საღმისა: „გამარჯვება, საშობოო მოხუცო! კიდევ მოხვიდე, კეთილო მოხუცო, შენის ქალარა წვერით!“ ყოველ კერაში დილიდანვე გუზგუზებს ცეცხლი. „მოდულუნე ცეცხლი ბუხარში და კეთილი, მომღიმარი ცოლი უძვირფასესი განძია ყოველ მამა კაცისთვის“ ამბობს ინგლისური ანდაზა. მართლაც, იშვიათი ღარიბი თუ იქნება, იმ ბედნიერ დღეს გაჩაღებულ ბუხარს არ უჯდეს. თითქმის ყველა სოფელსა და ქალაქში არის „საშობოო კლუბი“—დამზოგველ კასის მაგვარი; ყველა ინახავს იქ ცოტ-ცოტა ფულს მთელის წლის განმავლობაში, რათა შეძლება ჰქონდეს საუკეთესოდ იღღესასწაულოს შობა.

ყველა მოსწავლე შინ მიდის, რადგან საშობოოდ იმდენ-სავე ხანს ითხოვენ, როგორც საორთვეოდ ზაფხულში.

დილით ყველანი ეკლესიაში მიდიან. სადილად, რომელიც იმ დღეს უფრო უხვია, იკრიბება მთელი სახლობა და, „პლუმ-პუდინგის“ მოტანამდე, ყველა დინჯადა ჰზის. ამ მათთვის საყვარელ საქმლის მოტანის შემდეგ-კი შეუდგებათ ყვირილი, ხმაურობა, მზიარულება. „პლუმ-პუდინგს“ ასხამენ ცხარე არაყს და ანთებენ. განსაკუთრებულ ხელოვნებად ითვლება, ვინც იქიდან ერთ ქიშმიშს ან ხილს ამოიღებს ისე, რომ ხელი არ დაიწვას.

შობის პირველ დღეს ყველა თავის ოჯახში ატარებს დროს; ვისაც სახლობა არა ჰყავს, სტუმრად მიდიან სახლობიან ოჯახში ნათესავებთან, მეგობრებთან ან ნაცნობებთან. სტუმარს სიხარულით ეგებებიან. დიასახლისი სუყველას სიამოვნებით უხვდება და სთავაზობს „პლუმ-პუდინგის“ ნაქერს.

ინგლისის ზოგიერთ ადგილას ახალწლის წინა დღეს ახალგაზდები და ბავშვები აგროვებენ საწვავ რა გინდა რას: შეშას, ფიჩხს, ქვა-ნახშირს, ტორფს (დამიწებული მცენარის ძირი), მიაქვთ საჯვაროზე (ჯვარედინ გზაზე) და, როდესაც თორმეტი საათი შესრულდება, ანთებენ, —სწვენ ძველ წელიწადს. ცეცხლს ინახვენ შეორე დღის თორმეტ საათამდე. ახალწლის დღეს დიდ უბედურებად ითვლება, თუ ან სახლში გააჩინეს ცეცხლი და ან ვისმე მისცეს, ამიტომ მთელ დღეს გაუქრობლად უნთიათ ცეცხლი. ბავშვები და მოზდილები დადიან ქუჩებში და მღერიან: „ვისურვებთ თქვენთვის ბედნიერ ახალწელიწადს, ფულით სავსე ჯიბეს, სარდაფს ღვინით სავსეს, მაგიდას საკმლით დატვირთულს. ყოველივე ეს, მთელ წელიწადს უღეველი გქონდესთ, თქვენ-კი, ქალბატონებო და ბატონებო, რომელნიც ცეცხლს უსხედხართ არხეინად, შეგვიბრალეთ ღარიბნი, ტალახში მდგომარენი“. ყოველ ხალხს საკუთრივ თავისი რამაც აქვს შემოდებული ჩვეულებად შობა-ახალწლის სადღესასწაულოდ. მაგალითად, შვეციასა და ნორვეგიაში შობის დღესასწაულს დაკავშირებული აქვს მრავალი ჩვეულება და მომასწავებლობა.

შვედელის აზრით, ყოველი სულდგმული უნდა ხარობდეს იმ დღეს. ამიტომ კოტაოდნად შეძლებულნიც (ქდილობენ გაუნაწილონ თავის ნამზადისიდან ღარიბებს; ურიგებენ პურს, სანთელს, შეშას, რომ ყოველ ოჯახში ენთოს ცეცხლი, ყოველი ქობი განათებული იყოს და ყოველი მშვიერი—მაძღარი.

შობის ჩასვლისას სახლის ბანზე ხარხახს გასდებენ, ჩამოჰკიდებენ ზედ საკმაოდ პურის თავ-თავს, რათა ჩიტებიც მაძღარნი იყვნენ დიდებულ დღეს; დაბმულ ძაღლს უშვებენ, რადგან ყოველი პირუტყვი იმ დღეს უნდა ხარობდეს და თავისუფლებით სარგებლობდეს. ძროხას, ცხენს და სხვა საქონელს საუკეთესო საკმელს აძლევენ. ქამის დროს ეუბნებიან: „აჰა, ჩემო ძროხა, საშობოოდ, ეს შენთვის არის, გაიხარე სადღესასწაულოდ“. ქათმებსაც-კი რძეში მოხარშულ ხორბალს ან ბრინჯს აქმევენ.

სახლებს რთავენ ტილოს ნაპრებით, რომლებზედაც სხვა-სხვა ბატულია სხვა-და-სხვა შემთხვევა ქრისტეს დაბადების ისტორიისა. ქერზედ აკვრენ თივის გვირგვინს, რომელსაც სხვა-და-სხვაფერი ნაპრები აქვს მიბმული. იატაკს ჰფენენ ან წვრილად დაკრილ ტვიით, ან თივით, რადგან თვით იესო ქრისტე ბაგაში იწვა. შემდეგ თივას სიფრთხილით ჰკრეფენ და გაზაფხულზედ ყანას აყრიან, კარგი მოსავალი მოვაო.

შობის დღეს სადილზედ ყველანი ერთმანეთს საჩუქრებს ულოცავენ. როცა მთელი ოჯახი მაგიდასთან ზის, გაიღება კარები და შუა იატაკზედ დაეცემა ან ერთი ბლუჯა თივა შიგ ჩადებულ საჩუქრით, ან პაკეტი მრავალ ქალაღებში შეხვეული. ახალგაზდა ქალები და ბავშვები მისცივიან, ვახსნიან და ჰოულობენ შიგ ან უბრალო რასმე საჩუქარს, ან ლექსს, რომლის მთხველის სახელი ქვეშ არ არის მოწერილი.

სხვა ადგილებში უფრო სხვაფრივ იციან საჩუქრების დარიგება. პირველ დღეს დღესასწაულისას შემოვა ორი ადამიანი ნიღაბით: ერთი საშობაო მოხუც კაცს წარმოადგენს, მეორე—მოხუც დედაკაცს. მოხუცი კაცი ზარსა ჰრეკს, რომ თავისი შოახლოვება ამცნოს, დედაკაცს ხელში უჭირავს კალითა, საესე ნავაკრით, რომლებსაც ურიგებს იქ მყოფთ. როდესაც საჩუქრების დარიგება გათავდებდა, იწყება მზიარულება, კვრა საკრავთა, ცეკვა. შვედლებმა თითქმის ყველამ იციან დაკვრა სკრიპკაზედ და ძალიან უყვართ ცეკვა. თამაშობაც მრავალნაირი და სასაცილო იციან. შობის ღამეს დიდხობამდე ისმის სიმღერა, სიცილი და მზიარულება.

ჩერნოგორიაშიაც დიდებულად ეგებებიან შობას.

რამდენისამე დღის წინადვე იწყებენ მზადებას. ყოველი სახლის პატრონი, გლეხიდან დაწყებული მთავრებამდე მდიან ტყეში და სკრიან რამდენსამე ხეს, სიგანით ორს გოჯს და სიგძით ორ ადღს. ამგვარი ხე ანუ „ბადნიაკი“, როგორც იქ ეძახიან, უნდა მოიქრას იმდენი, რამდენიც მამაკაცია ოჯახში. ხეებს—„ბადნიაკებს“—სდგამენ შესავალ კარებში.

ამ ჩვეულებას მტკიცედ ასრულებენ თვით სასახლეშიაც. მთლიანად შეილი მთავარის ნიკოლოზისა მირკო თითონ წავიდა ტყეში და მოსკრა საჭირო რიცხვი ამისთანა ხეებისა სასახლისთვის. დიასახლისები ამასობაში ასუფთავებენ ეზო-ყურეს, რეცხენ, ალაგებენ და სანოვავეს ამზადებენ შეძლებისა დაგვარად. ყოველ ჩერნაგორიელის სახლში, ქვემო სართულში, არის დიდ ბუხარ დატანებული ოთახი. ამ ოთახში ეგებებიან შობის დღესასწაულს. მთელ იატაკს სქლად ჰფენენ თივით და ასე რჩება ოთახი ახალწლამდე. შემოსავალი კარები, სარკმლები და ჭერი მორთულია მწვანით, დაფნის ფოთლით და ფორთოხლით. ოთახიდან სულ გამოიტანენ ავეჯს, რჩება მხოლოდ რამდენიმე სკამი. სალამოს ექვს საათზედ მთელი ოჯახი შეიკრიბება ქვემო ოთახში. ბუხარში ცეცხლი ღუღღუღებს. დიდებული ღუმილია. მერე მამაკაცი გავლენ, დედაკაცებს და ყმაწვილ ქალებს დიასახლისი ურიგებს ანთებულ სანთლებს. პატარახანს უკან, შემოდინ კაცები და პატარა ბიჭები, ილიაში „ბადნიაკები“ უჭირაფთ. ოთახში შესვლისას სახლის პატრონი და მასთან ყველანი ამბობენ: „პატივი ეციოთ „ბადნის სალამოს“. ამ სიტყვებთან ყველანი თავ-თავის „ბადნიაკს“ სდებენ ბუხარში ისე, რომ ბოლო ცეცხლში ჰქონდეს. დიასახლისი და დანარჩენი ქალები აყრიან „ბადნიაკებს“ ხორბლის, სიმინდის ან შერიის მარცვალს. დიასახლისი მიართმევს სინით რგვალ პურს, სახლის პატრონი ამ პურს ჯვარედინად გადასჭრის, დასდგამს ცეცხლზედ და დაასხავს ღვინოს. მერე ყოველი წევრი ოჯახისა მივა ბუხართან და დასდებს თერთ ფულს, რომ მთელ წელიწადს მდიდრად იყოს. პატარა ბიჭებიც-კი, მოხდენილ ჩერნაგორულ ტანისამოსით მოკაზმულები, ძლივს მიათრევენ თავიანთ „ბადნიაკებს“, აწყობენ ცეცხლში კალის სალდათებს, რომ ბევრი სათამაშოები მიიღონ საჩუქრად. ამ წესის შესრულების შემდეგ, სახლის პატრონი იტყვის ლოცვას. ლოცვის შემდეგ დიასახლისი მოიტანს დოქით ღვინოს, სახლის პატრონი უსურვებს ჩერნაგორიის კეთილდღეობას, მშვიდობიან

ხალიჩებს და სხვა წერილმანებს. ყოველ საღამოს შეიკრებიან ბიან ოჯახის წევრნი, შემოუსხდებიან მაგიდას და ამზადებენ შობის ხის სამკაულს. ეს საერთო საქმე აერთებს ოჯახს, მოკლილ დროს საქმეს უჩენს და გემოვნებას უვითარებს. გარდა შობის ხის მართვა-მოკაზმვისა, თვითოეულმა ოჯახის წევრმა უნდა მოამზადოს დანარჩენებისათვის საჩუქარი. საჩუქარს ფარულად აკეთებენ, რომ საჩუქრის მიმღებმა არ იცოდეს და მოულოდნელად დასაჩუქრდეს. რამდენი თავში ცემა და ზრუნვაა, რომ საჩუქარი იმის გემოვნებაზედ იყოს გაკეთებული, ვისთვისაც მზადდება. ყველანი ეშურებიან დროზედ მოამზადონ საჩუქრები. დგება შობის წინა დღეც. დილიდანვე რთავენ შობის ხეს. როდესაც შობის ხე მზად არის, სანთლები დამაგრებულია, ყველას მოაქვს თავისი საჩუქარი, რიგზედ შეხვეული, და სდებს მაგიდაზედ. ბინდისას უფროსები ანთებენ შობის ხეს, ოთახის კარებს აღებენ და ყველანი შემოდიან: ჯერ ბავშვები, მერე ნათესავები და ნაცნობნი, მათ შემდეგ მსახურნი კაცნი და ქალნი. ყველანი ხმა-ამოუღებლივ დგებიან კედელთან, სახლის პატრონი-კი კითხულობს დაბადებიდან იმ ადგილებს, რომელიც შეეხება ქრისტეს დაბადებას. მერე ყველანი გალობენ შესაფერ ლოცვებს, შემდეგ ურიგებენ საჩუქრებს. მერე იწყება მხიარულება, ცეკვა, სიმღერა და მისპინძლობა. ამ დღისთვის აცხობენ განსაკუთრებულ საშობოო პურებს, ტკბილ კვერებს და ამზადებენ ტკბილ საშობოო ღვინოს.

შობის ხის გამართვის ჩვეულება რუსეთშიაც გადმოვიდა, მაგრამ ბევრი რამ-კი დაჰკარგა, ის შნობა და ლაზათი არა აქვს, რაც გერმანიაში. რუსები დახელოვნებულნი არ არიან ხელსაქმეში, ამიტომ უმეტეს ნაწილს შობის ხის სამკაულებისა და საჩუქრებს დაზადებულს ყიდულობენ მაღაზიებში, რის გამოც მხოლოდ მიბაძვა გამოდის.

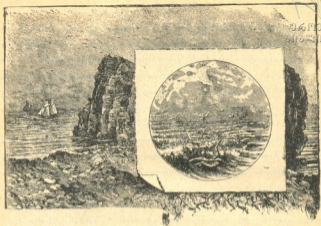
მალოროსიაში დარჩენილია ძველებური ჩვეულება შობის დღესასწაულისა. დიდებულად ემზადებიან „წმინდა სალა-

მოს“ დასახვედრად. წინა დღეს, ვარსკვლავის ამოსვლისას, არასა სკამენ, ყველგან რეცხენ, ფხევენ, სწმენდენ, თეთრად ლესვენ ქოხებს. საღამოთი იკრიბებიან სახლში. ოჯახის თავი აკმევს საკმელს, კითხულობს ლოცვებს, მასთან ყველანი სასოებით ლოცულობენ. შემდეგ დაიწყება სადილი. სმენ საყვარელ ტკბილ სასმელებს და დამტკბარ არაყს, სკამენ ამ დღისთვის საგანგებოდ დამზადებულ საკმელებს: ქარიყლაპია თევზის თავის წვეწვს, შემწვარ თევზს, კოლიოს თაფლით და „უზვარს“ (ჩირის კამპოტივით არის). მეორე დღეს პატარა და მოზდილი ბიჭები დადიან და სახლის სარკმელებთან მღერიან მისალოცავ სასიმღეროებს („КОЛЯДА“), შობა საღამოს დადიან ვარსკვლავით და გალობენ სამღვთო ლოცვებს. ვარსკვლავს აკეთებენ სქელ ქალღმერთისა, რომელზედაც ხატავენ სურათებს სამღვთო სჯულის ისტორიისას. ვარსკვლავის შუა ანთია პატარა სანათი. ბიჭებს შეიწვევენ სახლში და უმასპინძლდებიან „გალუშეებით“, პრიანიკებით; ხანდახან, თუ კარგა შეაქვს სახლის პატრონები, ფულსაც აძლევენ.

ელ. ანტონოვსკი

საზღვარ გარეშ

(მოგონებანი და შთაბეჭდილებანი)

ოფელი კოკლავსი, სადაც ვიდექი, ვარ შემორტყმული იყო მინდვრებით, ქალებით და პატარა გორაკებით. მინდვრები და სახნავე-სათესი მიწა გაშლილი არ არის, როგორც ჩვენში. მიწა დაყოფილია და ხის ღობეებითაც არის გარს შემორტყმული. ისე რომ მინდვრად რომ სასეირნოდ გასწიოთ, ყოველ ნაბიჯზე ღობეს უნდა გადაახტეთ. ქალებსაც აქვთ ღობე შემორტყმული და კარგადაც დაცულია; სამაგიეროდ დიდი ტყეც არსადა სჩანს. ქალებს იცავენ ნადირობისათვის. ამ ქალებში აღარებელი კურდღელი ჰპუდობს. ისეთი სიმრავლეა ამ კურდღლებისა, რომ ისობით გამოდიან მინდვრად და ნადირობის დაწყებამდე არა ფრთხებიან ადამიანის დანახვად. მაგრამ დგება შემოდგომა და ვაი კურდღლების ბრალი! მონადირენი მოდიან ახლო-მახლო ქალაქებიდან. ძველ დროში მხოლოდ ლორდები ნადირობდნენ. ახლა კი ყველას აძეძრა ამ სპორტის სურვილი. ქალაქებიდან ცხენებით

მოდინ ორმოცი-სამოცი ქალი და კაცი ერთად. მშენებელი ცხენებზე სხედან. კაცები წითელ ფრაკებით, რეიტუზებითა და ბატფორტებით არიან ჩაცმულ-დახურულნი, ქალები გრძელ შავ კაბებითა, „ამაზონკას“ რომ ეძახიან. ყველას ხელში გრძელი შოლტები უჭირავთ. ქალებიდან გამოარეკანებენ ხოლმე პატარა კურდღლებს, რომელნიც დამფრთხალნი მინდვრებს მოეფინებიან. აქ კი უხვდებიან მონადირენი „ლედი და ჯენტლმენები“ და ცხენ და ცხენვე შოლტებით ჰხოცვენ. მიკვირდა, ამ შეღობილ ადგილებში როგორ აკენებდნენ ცხენებს. მაგრამ ცხენები ასე ჰყავთ დაჩვეულნი. მიადგება თუ არა ღობეს, ზედ ფრინველივით გადაჰფრინდება. შორიდან კარგი სანახავია. მაგრამ რომ დააკვირდეთ ამ გასართობს, რაღაც ველურობას შეამჩნევთ. ქვეთნი მონადირენიც არიან. ესენი ძაღლების საშუალებით მელიების სოროებს დაეძებენ და თოფებითაც ჰხოცვენ ამ მელიებს. გარშემო თოფის სროლის გრილი და ტკაცა-ტკუცი ისმის.

გიორგობისთვის ნადირობა თავდება და სოფლის არემარეს ისევ მყუდროება და დუმილი ეფინება. დღე პატარავდება. ბურუსი და ნისლი ხშირ-ხშირად გაახვევს ხოლმე ყოველსავე თავის სავანეში. დღეც ისეთია თითქოს ბინდიაო. ინგლისს გარშემო ზღვა არტყია და ამიტომ იცის იქ ბურუსი და ჯანლი. სოფელი მიყუჩებულია. მინდვრად აღარ მუშაობენ. მუშაობაა ფერმერების სახლ-კარში, სადაც მეურნეობა მრეწველობად არის გადაქცეული და ლონდონში გასასყიდ საქონელს ამზადებენ — რძეს, ყველს, კარაქს და სხვას.

მაგრამ ჯანლიან დღეს ლონდონია საინტერესო. ლონდონში ხშირად დავდიოდით. რკინის გზით სათ ნახევარს უნდებოდით. ერთხელ სწორედ ბურუსიან დღეს მომიხდა იქ წასვლა. მისტერ მოოდი, რომელზედაც ორიოდ სიტყვა მქონდა უკვე ნათქვამი, რომ არა მყოლოდა თანამგზავრად, თქვენი მტერი, მე იქ დავიბნეოდი. მოოდი-კი გამოცდილი კაცი იყო, ლონდონში აღზრდილი და არაფრისა მეფიქრებოდა. მისტერ

მოოდის შესახებ უნდა ვსთქვა, ჩვეულებად ჰქონდა უქუდლოთ სიარული. შეიღებდაც უქუდლოთ ატარებდა. ლონდონში საშუალო სასწავლებელი იმგვარი, სადაც შეგირდებს პატარაობიდანვე უქუდლოთ სიარულს აჩვევენ. ამ სასწავლებლის ეზოზე რამდენჯერმე გამივლია და მართლაც მინახავს, რომ შეგირდები ზამთარშიაც უქუდლოთ დაიარებოდნენ.

ჯანდიან დღეს რომ მიველით ლონდონში, ასეთი გრძობა მქონდა, თითქოს სადღაც ქვესკნელში ჩაეძვვრით, საცა სიბნელეს და გულშემუთავ ბინდს ელექტრონის და გაზის სინათლით ებრძოდნენ. სიბნელე ისეთია, რომ ორ ნაბიჯზე აღარა სჩანს რა. საკვირველი ის არის, რომ ამ წყვილიდში ისევ ის უზარმაზარი მიმოსვლია ომნიბუსებისა, „ბლანქარებისა“, (დროგებისა), „თრებებისა“ (ეტლებისა) და ისევ ის ზღვა მოძრაობაა ადამიანთა უთვალავ გროვისა. შითხრეს, ამისთანა დარში ბევრი ბრძობის საშუალებით დადიანო. შესაძლებელია, რადგან ბრძობის თუ კარგად შესწავლილი აქვს გზა, სიბნელე ხელს ვერ შეუშლის, რადგან ბრძობის ყოფა ხომ სიბნელეში ყოფაა.

ლონდონი უფრო ახლო გავიცანი. საკვირველი ქვეყანა ინგლისი. განათლებულიცაა, დაწინაურებულიც. სხვა სახელმწიფოებს გვერდში უდგა კულტურით. მაგრამ ვერსად ვერ იპოვნით ძველ ცხოვრების იმდენ ნარჩენს, როგორც სწორედ ამ ქვეყანაში. ბევრია დარჩენილი ძველი ჩვეულება. ამ ჩვეულებას წინად ჰქონია თავისი აზრი, ახლა-კი უშინაარსო ფორმად გამხდარა. ხალხი-კი მაინც ებლაუჭება და არ ივიწყებს. ძველად, მაგალითად, თვითმპყრობელ მეფეებსა და საშუალო საუკუნოებში აღორძინებულ ქალაქებ შორის მუდმივი ბრძოლა იყო. ეს ბრძოლა ვათავდა ქალაქების გამარჯვებით. მეფეთა უფლება შეიზღუდა. და, წარმოიდგინეთ, ლონდონს დღესაც არ დაჰვიწყებია ეს გარემოება. მისი ცენტრალურ ნაწილის—სიტის—ადმინისტრაცია სამსახურში შესვლის დროს ფიცს იძლევა, რომ არ უღალატებ ქალაქის თავისუფლებას

და ყოველთვის მისი მცველი ვიქნებო. იმავე სიტუაციაში, როცა მოედანზე ძველადგანვე დარჩენილია ერთგვარი თალიანი კარები. ყოველწლივ ამ კარებთან იმართება, აუარებელ ხალხის თან ადასწრებით, ცერემონია. ერთის მხრივ სადღესასწაულო ეტლით დიდის ამალის თანხლებით მოდის მეფის წარმომადგენელი, მეორეს მხრივ ეგებება ლონდონის ლორდ-მერი (მოურავი). და, რაღაც ფიცისა თუ მოლაპარაკების შემდეგ, მეფის წარმომადგენელს ლორდ-მერი უფლებას აძლევს შემოვიდეს ამ კარებში და შესდგას ფეხი სიტუის ტერიტორიაზე. ძველ დროში ყოველივე ეს ნამდვილად ჰხდებოდა. როცა მეფობის ძალა შესუსტდა, მან ქედი მოიხარა გალადებულ ქალაქის წინაშე. მაგრამ ყოველსავე ამას ამ ეამად არავითარი აზრი არა აქვს. ინგლისის მეფეები კონსტიტუციის აღარ ემუქრებიან, პირ-იქით თავიანთ ძალას კონსტიტუციის გამტკიცებაზედ ამყარებენ. მაგრამ ჩვეულება მაინც დარჩენილია და მის გაუქმებისათვის არაფერს ჰზრუნავს. და უნდა ვსთქვა, ინგლისის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცხოვრება სავსეა ამგვარ ნაშთების ცხოველყოფილობით.

ომნიბუსის მალა სართულში რომ ჩაჯდეთ და ლონდონის აღმოსავლეთ ნაწილიდან (ოსტენდი) დასავლეთისაკენ (ვესტენდი) რომ ჩაიაროთ, დაინახავთ, რომ ამ უზარმაზარ ქალაქში ორი დიდი სამეფოა მოთავსებული. ერთია სამეფო სილარბისა, სილატაკისა და უბედურებისა. მეორეა სამეფო სიმდიდრისა, ძლევა-მოსილობისა და ფუფუნებისა და ორივე სამეფო სულ ახლო არიან ერთმანეთზე, თითქმის ზედიზედ მიკრული. არსად მინახავს ასეთი ჯარი-ჯამაათი უსაქმოდ მოხეტიალე ხალხისა, დაფხრეწილ-დაფლეთილ ადამიანთა აჩრდილებისა, როგორც ლონდონის ოსტენდში შემხვედრია. «ფაბლიკ-საუზების» (ტრაქტორების) «ბარების» (საარყე დუქნების) და დიდ ქუჩების კუთხეებთან ბუზივით ირვია უცნაური, დაღვრემილი და პირ-ქუში ხალხი. გვერდით თუ გაუარეთ და ხელშიაც თუ გიქირავთ პატარა საკვოიაცი, ერთ-ერთი უსა-

თუოდ აგედევნება. საკვოიას მე წამოვიღებო და ერთ ზენს მსაუჭებო. ამ ხალხში ქალიც ბევრია. ჩალის ქუდებით ბებერი თუ ახალგაზდა „ბარებს“ (დუქნებს) დასტრიალებენ. მთვრალი ქალი ბევრი მინახავს ლონდონის ქუჩებში.

საიდან მოდის ეს უთვალავი ხალხი? რად დაიარება მშიერ-მწყურვალი და რა მიზეზია, რომ ცივილიზაციის ცენტრში ასეთი უსამართლობა და ბარბაროსობა არსებობს? ძალიან რთული საგანია და მის გარკვევას აქ ვერ შეუდგებით. მოკლედ-კი უნდა ვთქვათ, მახლობელი მიზეზი ამ მოვლენისა ის არის, რომ დიდ მექარხნებს შორის დიდი ქიშპობაა გაჩაღებული. ერთი ცდილობს მეორეს ორმო გაუთხაროს. წარმოების გასაადვილებლად მეცნიერებს ამუშავებენ. გამოაგონებენ რაიმე მანქანას, რომელიც განსაზღვრულ დროს მეტს სამუშაოს ასრულებს, ვიდრე მეზობლის ქარხანაში. ამით ქარხნის პატრონი გამარჯვებულია. ბევრი მუშა აღარ ესაქიროება. მანქანა გასწევს მათს მაგიერობას. ხარჯს ერთი ორად ამცირებს. მეზობელი-კი ვერ ასდის ხარჯს. ქიშპობას ვერ უძლებს და ჰკეტავს ქარხანას. ისე რჩება უსაქმოდ აუარებელი ხალხი, რომელიც წინად ქარხნით იკვებებოდა. და დიდ ქალაქში მუშაობის მაძიებელი ადამიანი მეტია, ვიდრე სამუშაოა ამ ქალაქში, ასე რომ, არ უნდა გვიკვირდეს, თუ ექვს მილიონ მცხოვრებში დიდი რიცხვია უმუშაოდ დარჩენილებისა, მაწანწალებისა, მათხოვრებისა, ლოთებისა, ქურდებისა და ავაზაკებისა.

არჩილ ჯორჯაძე

(შემდეგი იქნება)

ჰაერის დამორჩილება

(მ. სომოვით)

ერ კიდევ ქრისტეს დაბადებამდე კაცობრიობა სცდილობდა მოეგონა იმ გვარი მანქანა, რომლითაც შესაძლო ყოფილიყო ადამიანისათვის ჰაერში ფრენა. იმ დროსაც ფიქქრობდნენ მომგონელნი, რომ ეს მანქანები უნდა ჰგვანდეს ფრინველის ფრთებსაო.

ძველ და განსაკუთრებით შუა საუკუნეთა ისტორიაში ცნობილია მრავალი ცდა სხვა და სხვა გვარ ფრთიან მანქანით ფრენისა, მაგრამ, როგორც ვიციტ, ყველა ეს ცდა მარცხით თავდებოდა; არა ერთი და ორი გამბედავი მფრინავი გამოსთხოვებია ამ წუთი-სოფელს თამამისა და გაბედულის ცდისათვის, იქნებ მოვიარშიო ჰაერი და შევძლო ხელოვნურ ფრთებით ფრენაო.

ის მიზეზები, რომელიც ხელს უშლიდა მომგონელთ ჰაერის მოარშიებას და ცაში ფრენას, ჩვენთვის, მეოცე საუკუნის მკვლევრებთათვის, ახლა ცხადია და ადვილი გასაგები. ერთი,—

რომ იმ დროს სრულიად არა ესმოდათ-რა მექანიკისა, და უმთავრესი ის არის, რომ გარდაწყვეტით არა იცოდნენ-რა ფრინველთა ფრენისა, ესე იგი ჰქონდათ ბუნდოვანი წარმოდგენა იმისი, რასაც ჰბაძავდნენ თავიანთ მანქანებით.

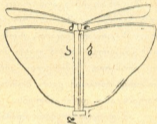
მერე, მეთვრამეტე საუკუნის ბოლოს, როდესაც მოიგონეს ჰაერის ბურთი, ჰაერში მფრინავთა (ავიატორთა) ყურადღება იმას მიეპყრო, რომ გაეუმჯობესებინათ ეს ბურთი და შეექმნათ იმ გვარი ტიპი ამ ბურთისა, რომლის მიმოსვლა ჰაერში ადამიანის სურვილზე ყოფილიყო დამყარებული. ყველამ კარგად ვიცით, რომ ამ მხრივ ავიატორებმა ბევრი რამ გააკეთეს. ახლა უკვე მოგონილია იმ გვარი ბურთები, რომელთა მიმოსვლა ჰაერში ადამიანის სურვილზეა დამოკიდებული. ამ გვარ ბურთებს უწოდებენ სახელიად ჰაეროსტატებს ანუ დირიჯაბლებს.

ამ დირიჯაბლებით ადამიანს შეუძლიან აფრინდეს ჰაერში, გასწიოს იქით, საითაც სწადიან, ჩამოეშვას ძირს იქ, სადაც სურს, მაგრამ ამ გვარ ჰაერის ბურთებს და მათ შორის გრაფ კეპპელინის ჰაეროსტატსაც ყველა თავის ღირსებასთან დიდი ნაკლულევენებაცა აქვს; ეს ნაკლულევენებანი იმდენად დიდი და შესამჩნევია, რომ ამ ჟამად ყველანი უფრო გატაცებით ფიქრობენ ფრთებიან საფრენ მანქანებისა, ანუ ჰაეროპლანებს, გამოყენებასა ვიდრე ჰაეროსტატებისასა.

აქ არ განვაგრძობთ სიტყვას და არას ვიტყვით იმისას თუ რა ტიპის საფრენი მანქანები გაიმარჯვებს მომავალში. აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ ამ ორ უკანასკნელ წლის განმავლობაში საყოველთაო ყურადღება მიიქცია სხვა და სხვა გვარის ჰაეროპლანმა. დღე არ გაივლის, რომ ვაზეთებმა ახალი რამ არ მოგვიტანოს ამ საჰაერო მანქანების შესახები. ყველა მომგონებელი სცდილობს გაეუმჯობესოს საფრენი აპპარატები და სავსებით მიადწიოს წადილს. ამ ორი —სამი წლის განმავლობაში იმდენი რამ არის მოგონილი და შესწავლული, იმდენად წინ წაუწევია საქმეს, რომ ყოველად შეუძლე-

ბელია არ დავიჯეროთ, რომ კაცობრიობა, დღეს თუ არა, ხვალ მაინც უთუოდ დაიპყრობს და დაიმორჩილებს ჰაერს.

როგორია აშენებული ჰაეროპლანი? ამის გასაგებად ავიღოთ სულ უბრალო, ყველასგან ცნობილი სათამაშო მფრინავი პეპელა. მისი აგებულება სულ უბრალოა. წვრილ მართულს შვიდროდ აქვს გადაკრული ქალღმრთისა ან აბრეშუმის ფრთა; ფრთები მიკრულია ორ მართულზე ა. და ბ. უღვაშების მაგიერად ამ პეპელას მიკერებული აქვს ორი პაწაწა ქალღმრთის ან აბრეშუმის ნიჩაბი. ეს ნიჩბები მიბმულია კაცვზე გ., რომელშიაც გაკმულია ორი პაწაწა რეზინი. რეზინები გადიან პეპელას ტანში და გადიკვანძებიან დ—ში. ავიღოთ ეს პეპელა. მოვგრიხოთ

რეზინა, ნიჩბები მოვაბრუნოთ მაგ. მარცხნივ და გაუშვათ ხელიდგან. ვნახავთ, რომ სათამაშო გაფრინდება მარცხენა მხრისკენ. ახლა ვიკითხოთ, რისთვის ფრინავს ეს სათამაშო პეპელა? მისთვის რომ ნიჩბები ტრიალებენ ჰაერში და აძლევენ სათამაშოს თანდათანობითს მოძრაობას, მაგ. ისე როგორც ზღვის ორთქლ-მავალის გემის ვინტი წყალში ცურვის დროს. გარდა ამისა, ფრთების წყალობით პეპელა თავისუფლად ფრინავს ჰაერში და, სანამ ნიჩბები ტრიალებენ, ძირს არ ეშვება. ეს უბრალო სათამაშო შეიცავს ჰეროპლანის ყველა უმთავრეს ნაწილს, ესე იგი მფრინავ ზენა პირს ანუ ფრთებს, ვინტს ანუ, როგორც სხვა ნაირად ეძახიან „პროპელერს.“

პირველი ჰაეროპლანი გააკეთა 1891 წ. ოტტო ლილიენტალმა; ის ჰაეროპლანი კიდევ უფრო მარტივის აგებულებისა იყო, ვიდრე ჩვენ მიერ აწერილი სათამაშო. მარტო ორი ფრთა ჰქონდა და სხვა არაფერი. ფრთების შემაერთებელ ხარხოს ლილიენტალმა მიაბა ტრაპეცია, ამ ტრაპეციაზე ჯდებოდა ეს თამამი ჰაერში მფრინავი და სცდიდა თავის ჰაერო-

პლანს. თუმცა აპპარატი სულ უბრალო და მარტივი ბულებებისა იყო, ლილიენტალმა მაინც დიდი საქმე ჰქმნა.

სწორედ რომ ვთქვათ, ეგ ორი ფრთა ის იყო, რასაც იგონებდნენ შუა საუკუნის მომგონებელნი. თავიანთ მანქანებით ისინი ჰბაძავდნენ ფრინველებს, ლილიენტალის სურვილიც ეს იყო. მხოლოდ მეორეს მხრიდან შეუდგა საქმეს. სანამ ააგებდა თავის პირველ ჰაეროპლანს, ოცის წლის განმავლობაში უკვირდებოდა ფრინველების ფრენას და სწავლობდა ფრენის ვითარებას. ამის გამო, როდესაც აშენებდა თავის ჰაეროპლანს, კარგად ჰქონდა გათვალისწინებული, როგორ უნდა მიეღწია თავის საწადელისათვის. საწადელი მისიკი სრულიად უბრალო იყო; უნდოდა მიეზაძა ფრინველების ირაოსთვის, ესე იგი იმ გვარ ფრენისათვის, როდესაც ფრინველი ფრთებს არ აქნევს ჰაერში. ამ აზრის განსახორციელებლად ლილიენტალი მოიხზავდა ზურგზე ფრთებს, ჩამოირბენდა გორაკიდან და კდილობდა, პირ-ქარის მიუხედავად, ჰაერში ფრენას. თავდაპირველად ლილიენტალი ვერ ახერხებდა ორის საყენის მანძილის მეტზე ფრენას, მაგრამ მერე და მერე, ბევრის კდის შემდეგ, 100 საყენზედ მესაც ფრინავდა. ლილიენტალი იჯდა თავის ტრაპეციაზე, სხვა და სხვა

ნაირად. ათამაშებდა ფეხებს და ტანს, და ამ როგორც თავის ჰაეროპლანი მიჰყავდა იქით, საითაც სურდა, მაგრამ, როდესაც ფეხებს გაშლიდა წინ და წელში გადაიხნიკებოდა უკან, ფრთების წინა ნაწილი აიწეოდა ზემოდ, უკანა დაეშვებოდა. ამის გამო ძრიელ პირ-ჭარის დროს ჰაეროპლანი მალე ადიოდა; როდესაც გადაიხრებოდა მარჯვნივ და ფეხებსაც მარჯვნივ გააშვერდა, აპპარატიც მარჯვენა მიმართულებას მიიღებდა. ხუთის წლის განმავლობაში ლილიენტალი სულ იმის ფიქრში იყო, მოეგონა იმ გვარი ფორმის ფრთები, რომელთა საშუალებით შესაძლო ყოფილიყო, რაც შეიძლება, მეტს ხანს გაჩერება ჰაერში. ბოლოს დროს ლილიენტალმა გადასწყვიტა თავის აპპარატისათვის მოება მატორი და ვინტი. სამწუხაროდ, ეს აზრი ველარ განახორციელა. 9 აგვისტოს 1896 წ. ჰაერში მფრინავი ძლიერ ქარის დროს ჩამოვარდა 5 საცენის სიმაღლიდან და დაშავდა სასიკვდილოდ. საქმე ის არის, რომ ლილიენტალი არ იყო პირველი და უკანასკნელი მსხვერპლი ადამიანის ცდაში ჰაერის დასაპყრობად!

პირველ შეხედვით შეიძლება ვინმემ წარმოიდგინოს, რომ ლილიენტალის ცდას და მის შედეგს მაინც და მაინც თვალსაჩინო მნიშვნელობა არა აქვს; მაგრამ ამ გვარი წარმოდგენა ნამეტნავად ცალმხრივი იქნება. ლილიენტალის ცდანი საძიკველი იყო შემდეგთა მომგონებელთათვის. ახლა, როდესაც მოგონებულია მრავალი სხვა და სხვა სისტემის ჰაეროპლანი, ლილიენტალის შრომა და ცდა ღირსეულადაა დაფასებული და ეს ავიატორი სამართლიანად ითვლება პირველ ჰაეროპლანის მომგონებელად.

ახვლედიანი

(შემდეგი იქნება)

მარჯორ უარდროპი

უქარესტში მოულოდნელად გარდაიცვალა ჯერ კიდევ ძალ-ღონით სავსე და შრომით გატაცებული მარჯორი უარდროპი. ბროსეს გრამატიკისა და ლექსიკონის შემწეობით ქართული ენა ზედმიწევნით შეისწავლა. პირველად ინგლისელმა ქალმა „ივერიაში“ დასტამბა წერილი, რომელმაც დიდი განცვიფრება გამოიწვია ქართველ საზოგადოებაში. შემდეგ მარჯორ უარდროპი დედ-მამით და თავის ორის ძმით ეწვია საქართველოს 1894 წელსა. ყველა კუთხე საქართველოსი მოიარეს, ალტაცებულნი იყვნენ ბუნების სიდიადით და მშვენიერებით. მაშინ ჩაენერგა გულში მარჯორ უარდროპს ღრმა სიყვარული ჩვენის ქვეყნისა. მარჯორ უარდროპი დამისი უფროსი ძმა ოლივერი — კონსული და ავტორი თხზულებისა „საქართველოს სამეფო“, სადაც უნდა ყოფილიყვნენ, მაინც თავიანთ მეორე სამშობლოდ სთვლიდნენ საქართველოს და გაფაციცებით თვალყურს ადევნებდნენ ჩვენს ცხოვრებას, რადგან ყოველი ქართული გაზეთი და ეურნალი მისდიოდათ. მარ-

ჯორ უარდროპმა ისე კარგად შეისწავლა ჩვენი ლიტერატურა და ისტორია, რომ ინგლისურად ლექსად გადასთარგმნა „განდევილი“ ილია ჭავჭავაძისა, ქართული ზღაპრები და „წმინდა ნინოს ცხოვრება“ და სხვა... ამ ბოლოს დროს ძმასთან ერთად სთარგმნიდა შოთა რუსთაველის „ვეფხვის ტყოსანს.“ სრული ათი წელიწადი მუშაობდნენ და ძმა, მაგრამ დაბეჭვდა ვერ გაჰბედეს, რაკი უდიდესი სიმშვენიერე რუსთაველის ლექსისა უნდოდათ ინგლისურად ლექსადვე მთლად დაეცვათ.

ნამდვილი ერთგული მეგობარი დაკარგა ჩვენმა ქვეყანამ. ღირსიც არის, რომ ყველა ქართველის გულში ჩაინერგოს მისი სიყვარულით ხსენება და მადლობით მოგონება.

მ. დ.

მითღობია

ბროადის ომი

აქილევსის პასუხი

ქილევსი მეტად ჩააფიქრა ოდისევსის სიტყვამ ელიონ-
თა ბანაკში დაბრუნების შესახებ. ძლევა-მოსილი გმი-
რი დიდხანს იჯდა ხმა ამოუღებლივ და მწუხარედ
თავი ხელზედ დაეყრდნო. ხანგრძლივ დუმილის შემდეგ, აქი-
ლევსმა ასე უპასუხა აქაველთა მოციქულს ოდისევს და მის
ამხანაგებს: „ლაიერტესის დიდებულო შეილო, დიდად დახე-
ლოვნებულო და გამოცდილო ოდისევს. გულახდით მოგახ-
სენებ ყველაფერს, რასაც კი გული ჩემი ნამდვილად ჰგრძნობს.
განა საკადრისია, კაცი ერთს ჰფიქრობდეს და სულ სხვის
ლაპარაკობდეს! ჭირივით მეზარება, კიდევაც მეზიზღება ასე-
თი ორპირი კაცი. მაშ, მომისმინე, კეთილშობილო და დი-
დად დახელოვნებულო ოდისევს, ყოველივე ის, რაც ჩემის
გულის ნაღებია, რაც ჩემს შეურყვეველ აზრსა და რწმენას
შეადგენს. დარწმუნებული უნდა იყო, დიდად პატივცემუ-
ლო სტუმარო, რომ ვერაფერ ვერ შემიცვლის ამ ჩემს ღრმა
რწმენას და აზრს. ვერც აგამემნონი და ვერც ელიონთა
რომელიმე გმირი ვერ მომიღობს გულს, ვერ შემიცვ-
ლის ჩემს შეურყვეველ აზრს და ვერ დამაბრუნებს ელიონთა
ბანაკში ტროადელების წინააღმდეგ საბრძოლველად. ვინც
შრომობს განუწყვეტლივ დღე და ღამე, ვინც თავ-დაუზო-
გველად მტერს ებრძვის უკანასკნელის სულის ამოსუნთქვამ-
დის, იმას აგამემნონი ღირსეულად ვერ აფასებს და, ვგონებ,

არც უნდა დააფასოს. მხდელი ვინმე მეომარი და მაშველი
 რი აგამემნონის თვალში სულ ერთია, ორივეს იგი ერთგვა-
 რის პატივის ცემით ეპყრობა. რამდენი შრომა და გაქირვებ-
 ბა გაშიწვია აქაველებისათვის! რამდენი ღამე გამიტეხია, რამ-
 დენი შიში და ვაი-ვაგლახი ამიტანია მოსისხლე მტერთან შე-
 ბრძოლების დროს! განა ენით შესაძლებელია კაცმა გამოსა-
 ქვას ყველა ის, რაც მე თავს გადაძებდია ტროადელების სა-
 წინააღმდეგო ომში?! ნუ თუ აქაველების მთავარ-სარდალი
 ვერა გრძნობს, რომ თავდავიწყებით ვიბრძოდი მოსისხლე
 მტრის წინააღმდეგ! ჩემს თავ-განწირულებას და სიმამაცეს
 მტრებიც კი უარს ვერა ჰყოფენ! ჩემის სარდლობით ერთ-
 მეტი ქალაქი ხომალდებიდან გავანადგურე, მიწისთან გავას-
 წორე, თერთმეტი ქალაქი კი ქვეითის ჯარით ავიკელი და
 უთვალავი ნადავლი დავინარჩუნე. ნადავლის უმეტესი ნაწილი
 აქაველების მთავარ-სარდალს დაუთმე, მე თვითონ კი სულ
 მცირედი ნაწილი ნადავლისა დავინარჩუნე. ჩემი ერთად ერ-
 თი სწრაფვა სულისა ჩვენის საერთო სამშობლოს დიდება და
 ღირსეულის სახელის მოხვეჭა იყო; მე სულ იმ აზრისა ვი-
 ყავი, რომ თვითოეული ჩვენთაგანი უკანასკნელ სულის ამო-
 სუნთქვამდის თავის სამშობლოს კეთილ-დღეობას და ბედ-
 ნიერებას უნდა ემსახურებოდეს. გარეშე ასეთის აზრისა სხვა-
 ფრივ მოქმედება შეუძლებლად მიმაჩნდა. სამწუხაროდ, ასე-
 თი ჩემი ღრმა რწმენა თვით აგამემნონმა უღირსად შეჭბ-
 ლადა, შეარყია. აქაველთა მთავარ-სარდალი არ დაკმაყო-
 ფილდა უთვალავის ნადავლით, რომელიც დიდის სიამოვნე-
 ნებით დაუთმე. იმდენად გაკადნიერდა, რომ ძალდატანებით
 მომტაცა ჩემთვის უძვირფასესი ახალგაზდა ქალი ბრიზე-
 ისი! დიად, აქაველების მთავარ-სარდალმა ძალმომრეობა იხ-
 მარა ჩემზედ; უსამართლოდ და უსირცხვილოდ მომექცა.
 ძრიელ კარგად ვიცნობ აგამემნონს, ვიცი, რა ნამუსის და
 სვინიდიისის კაცია! ერთხელ მომატყუილა, შეურაცხყოფა მო-
 მაყენა და შემდეგისათვის ვცდილობ თავი არ მოვიტყუილო

და შეურაცხყოფა არ განვიცადო. დღე, აგამემნონის^{საქართველოს} ლონეს მიჰპართოს, სხვა ვინმე მამაცი გმირი მიიწვიოს ჰექტორის საწინააღმდეგოდ და მით დაიხსნას აქაველთა ხომალდები განადგურებისაგან. მე მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ, სანამ აქაველების რაზმთა შორის მოსისხლე მტერს შედგრიად უმკლავდებოდა, ტროადელების მთავარ-სარდალი ჰექტორი სკეის ბქის კარების მოცილებას ვერა ჰხედავდა. ამიერიდან უნდა იცოდეთ, რომ ჰექტორის წინააღმდეგ არ გავილაშქრებ.

ხეალ დილით, თუ ღმერთებმა ინებეს და ჯანზედა ვარ, ჩემს ხომალდებს დავტვირთავ და სამის დღის შემდეგ სამშობლოს ნაპირებად მივაკურებ. აგამემნონისაგან საჩუქრებს არ მივიღებ; მისგან საჩუქრების მიღება სამარცხვინოდაც მიმაჩნია. აქაველების მთავარ-სარდლის ქალს არასოდეს არ შევიერთავ, თუნდა რომ აფროდიტა ქალღმერთზედ ულამაზესი იყოს. მადლობა ღმერთებს, ელლადიში მრავალი ლამაზი ქალია და, თუ ოდესმე კოლის შერთვა მოვისურვე, ჩემი მშობლები იშვიათ ლამაზ მეუღლეს მომიძებნიან. აქაველთა რაზმების ყველა სარდლებს ურჩევ სამშობლოში დაბრუნდნენ, რადგან ილიონის ზღუდეთა დანგრევა არც ისე ადვილი საქმეა, როგორც ეს ზოგიერთებს ჰგონიათ. ილიონსა და ტროადელების მხედრობას თვით ღმერთების მამათმთავარი ზევსი უწევს მფარველობას და ამიტომ ელლინთა მხედრობის ყოველი ცდა და მზნეობა უნაყოფოდ ჩაივლის, ტროადელები თავისას ვაიტანენ და აქაველთა ოდესღაც ძლევა-მოსილი მხედრობა სამუდამოდ სირცხვილში იქნება. ყოველ შემთხვევაში, დიდად პატივცემულო ოდისევს, საბოლოოდ გადაწყვეტილი მაქვს ტროადელების საწინააღმდეგო ომში მონაწილეობა არ მივიღო და ეს ჩემი გადაწყვეტილება გადაეცით აქაველთა რაზმების სარდლებს. დიად, ასეთია ჩემი ღრმა და შეურყვეველი რწმენა, ხოლო, თუ ეს ჩემი რწმენა შეეცვალე, ამას მიიძუ-

ლებს მხოლოდ ჩვენი საერთო საშობლოს ღრმა სიყვარული
 მე მხოლოდ მაშინ გავილაშქრებ ტროადელების წინააღმდეგ,
 როცა ჰექტორი სრულიად გაანადგურებს აქაველთა რაზმებს
 და ჯერი მიდგება ჩვენს სამხედრო ხომალდებზედ. აი, ეს არის
 ჩემი უკანასკნელი სიტყვა და გთხოვთ ყოველივე ეს გადას-
 ცეთ ჩემს თანამემამულეებს*.

ა. მიქაბერიძე

უ, 2 უმ

„ ნა“

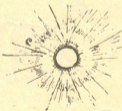
„ უ 2 უმ „

მც უმ

„ ს

ს 100, ა

მე-12 №-ში მოთავსებულ რეზუსის ახსნა:
ყველა თავისას ჩიოდა მენახირე ბუზანკალსა.

ლ მ ძ ს ე ბ ი

ა. კვდომედიისა:

- ბულბული . . . . . — V
- მთიბაგის სიმღერა . . . . . — VI

ბ. კლავოზიშედიისა:

- კლავ გაბრწყინ და . . . . . — II
- ქრისტე აღსდგა მაცხოვარი . . . . . — III
- მერცხლის სიმღერა . . . . . — IV
- გაზაფხულის მოლოდინში . . . . . — V

გ. შანშაშედიისა:

- გაუმძღარი დათვი, — იგაე-არაკი . . . . . — III
- ვირი, — იგაე-არაკი . . . . . — IV

დ. ვაჟა-ფშაველასი:

- საახალწლო სიმღერა . . . . . — I
- საწყალის კაცის ვედრება, — (შიირ-ნაირი) . . . . . — VIII
- ამაო ომი . . . . . — IX
- ობოლი . . . . . — XI
- საშობაო ზღაპარი . . . . . — XII

ე. მღვიმედიისა:

- საახალწლო შეთვლა . . . . . — I
- ვარდის ბუჩქი . . . . . — XI

ვ. აკაკისა:

- ნასესხები . . . . . — II

გ. დუტუ შკერელისა:

- ჩიტი . . . . . — VI

დ. ახოსმარელისა:

- სოფლად . . . . . — VII

ე. ბანანასი:

- მგლის ცრემლები . . . . . — IX

ვ. ცქვიტისა:

- ვით თავით ბუნება — ისიც ისე ნელა ცხრებოდა,
(ლექსი პროზად). . . . . — VI

გ. თაომაშედიისა:

- აღდგომა . . . . . — III
- ყრმას . . . . . — X

დ. თურდოსმარელისა:

- გაზაფხული . . . . . — IV

მ. დელაშვილისა:

თამარის გვირგვინი, — (ისტორიული შემეცნება) საქართველოს
ხელნაწილების

აქსამანისა:

ყვავილი . . . . . — VII

დაღო კატობისა:

ნაკადული . . . . . — VII

მ რ თ ხ რ მ ბ ე ბ ი

ვაჭა-ფშაველასა:

ახალი წელი ფშავეში . . . . . — I

დიდებული საჩუქარი . . . . . — II

„ „ (გაგრძელება) . . . . . — III

„ „ „ . . . . . — IV

„ „ „ . . . . . — V

ძალღმა ციკანი მოოგო . . . . . — VIII

როგორ გაჩნდნენ ბუები ქვეყანაზე? . . . . . — IX

ა. კვდოშვილისა:

რთველი . . . . . — X

რად მიყვარს ალაზანი . . . . . — XI

თ. რაზაკაშვილი:

სამკედლოში . . . . . — I

ნინო ხაკაშაძესა

პასუხად პატარა მეხრეს . . . . . — II

საჩუქარი . . . . . — XII

თ. კანდელაკისა:

თოვლის ფიფქების თავგადასავეალი . . . . . — IV

უცხო და თავისიანი, — (იგავი) . . . . . — V

უკანასკნელი დღე, — (აღმოსავლეთის თქმულება

რუსულით) . . . . . — V

ორი გმირი, — (თარგმანი) . . . . . — VIII

სიკვდილის ნიშანი, — (რუსულით) . . . . . — XI

ბაჩანასა:

მონადირე და ყორნები . . . . . — VII

ბ. შანაბლასა:

ბებია კაკალი . . . . . — IX

ტქვიტისა:

კრიალას გმინვა . . . . . — I

ახალი წელი მოწამე იყოს . . . . . — I

შეშლილი, — (სააღდგომო მოთხრობა) . . . . . — III

ნაგვიანევი ზიზილა . . . . . — III

დატყვევებული ტოროლა	—IV
განკურნებული	—X
ვაბლოს ქორწინება	—XI
ავანკდისა:	
კურდღლის ნაამბობი	—II
ყვევის საჩივარი	—III
ბუ	—IV
ბულბულის ამონაკვნესი	—V
ანასტასია ერასთავისა:	
ლუკმა პურისათვის	—XII
კიორგისა:	
ობოლი სოსია	—VI
განდკეიღისა:	
ნაკადული, —(თარგმანი)	—IV
ესკიმოსის დედაკაცი, —(თარგმანი)	—V
თ. საძაგლაშვილისა:	
ზარები გუგუნებენ, —(თარგმანი)	—III
თ. ბ.—სა:	
საშინელი შემთხვევა, —(თარგმანი)	—IX
გ. ნამორაძისა:	
მღვევი ეგოისტი, —(თარგმანი)	—VIII
ვ. ბ.—ისა:	
ური, —(მაჩტეტისა)	—VI
" (დასასრული)	—VII
* ისტორიული მოთხრობები:	
თ. ბაქრაძისა:	
ნაპოლეონ ბონაპარტი, —(თარგმანი)	—I
" " (შემღვევი)	—II
" " "	—III
" " "	—IV
" " "	—V
ელ. ანტონავსკისა:	
მადლიერი ლოპი, (ისტორიული თქმულება (თარ.)	—I
" " (დასასრული)	—II
დ. ჯაღვაძისა:	
წმ. ვერონიკას ჩადრი, —(თარგმანი)	—VII
" " (დასასრული)	—X

სამეცნიერო წერილები

ა. მოსკოვიდან:

სინათლე და მისი მნიშვნელობა	— I
„ „ (გაგრძელება)	— II
„ „ (შემდეგი)	— IV
„ „ „	— V
„ „ „	— VI
„ „ „	— VII
„ „ „	— VIII
„ „ „	— IX

ეფ. ანტონოვსკისა:

ასანთის ამბავი, — (თარგმანი)	— II
„ „ (შემდეგი)	— III
„ „ (დასასრული)	— IV

ს. გ — ს:

მიწის ძერა	— X
----------------------	-----

განდევნისა:

კარტოფილი (თარგმანი)	— VIII
„ „ (შემდეგი)	— IV
„ „ (დასასრული)	— X

თარგმანისა:

ქიაკ მოსახმარისია, თუ კაცი გონიერია	— XI
---	------

აბ. წუღამისა:

ფუტკარი და მისი ცხოვრება	— III
„ „ „ (შემდეგი)	— IV
„ „ „	— VII
„ „ „	— VIII
„ „ „	— IX
„ „ „	— XI
„ „ „	— XII

ზ ლ ა პ რ ე ბ ი

თარგმანი ივანელისა:

შეილი ვარსკელავისა, — (ოსკარ უაილდის ზღაპარი)	
---	--

ჟანაშაისა:

ამისთანა და ამის უარესი, — (მეგრული ზღაპარი)	— X
--	-----

თარგმანი განდევნისა:

თეთრი ყანჩა	XI
„ „ (დასასრული)	— XII

ფრიდრიხ შილლერი . . . . .
ნიკოლოზ ვასილის ძე გოგოლი . . . . .

XII
ქართული
ხანძარი

გ ა ს ა რ თ ო ბ ი

წარმოადგენია თ. კანდეაკის მიერ

შარადა . . . . . — I

არითმეტიკული ამოცანა . . . . . —

გამოცანა, რებუსი და აღსნა . . . . . —

მ. ლელაშვილისა

შარადა . . . . . — II

თ. კანდეაკისა

ასოების ამოცანა . . . . . —

რებუსი . . . . . —

ლილად ქცეული უხალთუნნი . . . . . — III

რებუსი და აღსნა . . . . . —

საკვირველი ვაშლი . . . . . —

ამოცანა . . . . . — IV

ანდაზა, რებუსი და აღსნა . . . . . —

ციფრების ფოკუსი . . . . . — V

არითმეტიკული ამოცანა და რებუსი . . . . . —

გამოცანა და რებუსი . . . . . — VI

დ. კარბელაშვილისა

შარადა . . . . . — VII

რებუსი . . . . . —

ვ. ჭაჭინაძისა

შარადა . . . . . — VIII

ციფრების ფოკუსი . . . . . —

რებუსი და აღსნა . . . . . —

ანდაზები, გამოცანა, რებუსი . . . . . — IX

რებუსი და აღსნა . . . . . — X

რებუსი და აღსნა . . . . . — XI

რებუსი და ახსნა . . . . . — XII

ტფილისში გამოდის უოკელ კვარეულა სალიტერატურო ჟურნალი

ს ს ბ ი ვ ი

ჟურნალში დაიბეჭდება: მთავრობები (როგორც ორიგინალური, ისე ნათარგმნი), ლექსები, კრტიკული წერილები, ბიბლიოგრაფიები და სხვა. მონაწილეობას მიიღებენ: აზიანი, აზოსპირული, გელა, იასამანი, ირეთული, ლაღიანი, ლეო, ლექსუმედი, მალაქიაშვილი, ნიკოლაიშვილი, რა. ფლნძე, ტ. რამიშვილი, რუხაძე, რუხაველი, ტუქაიშვილი და სხვანი. პირველ ნომრიდან იბეჭდება **დ. გომართელის კრტიკული წერილები** ქართულ ლიტერატურაზე.

ჟურნალი ღირს: ერთი წლით—5 მ., ნახევარი წლით—2 მ. 50 კ., ერთი თვით—50 კ., ცალკე ნომერი—10 კაპ. ვინც ამ თავიდან გამოიწერს და იანვრის გასვლაამდე მთელი წლის ფულს შემოიტანს, პრემიად მიეცემა

სტეპნიაკის მოთხ. „სახლი ვოლგის ნაპირზე“

წიგნი თებერვლის დამლევს დაურთდება ხელის მოწვევლებს. ამასთანავე დეკემბრის ნომრების უფასოდ გაეცხვენება. ჟურნალის გამოწერა შეიძლება ტფილისში: გაზ. „მომავალი“-ს რედაქციაში: პ. კალანდაძესთან; წიგნის მაღაზია „ალიონში“ ვ. გადილიასთან, კიროვნი ქუჩა № 9; სტამბა „პეტროვ დელო“-ში, ველამ ნოვის ქუჩა № 6. პ. კალანდაძესთან, და „გუტენბერგის“ სტამბაში თლგისა და სლევკოვის ქუჩის შესახვევში № 1, დილის 10 საათიდან 2 საათამდე და საღამოს 5—7 საათამდე.

ქ ა ლ ა ქ გ ა რ ე დ

ქუთაისში: წიგნის მაღ. „იბერეთში“ ის. კვიციანიძესთან; სამტრედიოში რ. გზის შ. ყ. კობალეიშვილთან; ბათუმში—რ. უხის შკაფში ვ. მახარაძესთან; ქიათურაში—მასწ. ვ. ხუროძესთან; ჩოხატაურში—წიგ. მაღ. ს. თავართქილაძესთან; ოზურგეთში—წიგ. მაღ. მ. თალაგვაძესთან; ხიდისთავში—მასწ. ე. ლომთათიძესთან; სადგურ აჯიქ-ბულში—ვ. ყიფიანთან და რკინის გზის ყველა სადგურებზე, სადაც წიგნის შკაფებია.

წერილები და ფული დროებით ამ ადრესით უნდა გამოიგზავნოს: Тифлиси тифография „Печатное Дело“, Вельяминовская № 6. Подіевкту Автоновичу Каландадзе.

უოკელ-კვირული საბჭოთავო და სალიტერატურო კავშირი

„ს ს ბ ი ვ ი“

გამოდის იმავე პროგრამით, როგორც 1909 წ. გამოდიოდა გაზეთის ფასი ფლიურათ

ქალაქში დატარებით: 3 მ.—ვინც რედაქციაში მოიკითხავს გაზ. დაგეგმობა 2 მ. 50 კ. ქალაქ გარეთ 3 მ. 50 კ. ნახევარი წლით 2 მ. 50 კ. სამი თვით 1 მ. 50 კ.

რედაქციის ადრესი: Кутаиси, Балахванская ул., домъ № 37
Редлѣція „ПОНИ“

1910 წლის იანვრიდან 1911 წლის იანვრამდე

საუბაწვილო სურათებიანი ჟურნალი

ნაკადული

წელიწადი მიეძვება

წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მკორე წლოვანთათვის **12** წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მოზრდილთათვის.

ვარდა ამისა 1910 წლის ხელის-მომწერლებს პრემიად მიეცემათ:

- I. დედამიწა და კუდიანი ვარსკვლავი, — ზღაპარი ევალდისა ექვსი სურათით. — II. მარჯნები, — ზღაპარი ევალდისა ოთხი სურათით.
- III. თორმეტი და, — ზღაპარი ევალდისა ერთი სურათით. — IV. მართული მხატვრული ხანძარი კაპიტანოვი.

ჟურნალს ხელმძღვანელობს უწყვეტ საგანგებოდ არსებული სარედაქციო კომისია.

ფასა ჟურნალისა: წლიურად ხუთი მანეთი. ნახევარის წლით სამი მან.

სამზღვარ კარედ: წლიურად შვიდი მანეთი. ნახევარ წლით ოთხი მან.

შვირე წლოვანთათვის 24 წიგნი სამი მან. — მოზრდილთათვის 12 წიგნი სამი მან. — ხელის-მოწერა შეიძლება წლიურად და ნახევარ წლით. ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილად.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპ., ზუბალოვის სახ., № 8, ყაველ-დღე 9 — 2 საათ., სამშაბათობით საღამოთიც.

2) წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქუჩა, სახლი თავად-აზნაურობისა.

ნაკადულის რედაქცია სთხოვს ხელის-მომწერთ:

ვისაც ჟურნალის ნომრები დააკლდება, მიმართონ აგენტს ანუ რედაქციას, არა უგვიანეს ერთის თვისა.

რედაქტორი: მ. ი. დემურია.
გამომცემელი: თავ. პ. ი. თუმანიშვილი.